

UNIVERZITET U SARAJEVU - FILOZOFSKI FAKULTET  
ODSJEK ZA ORIJENTALNU FILOLOGIJU

ZAVRŠNI RAD

**PSIHOLOŠKI PROFIL I UNUTARNJI SUKOB GLAVNOG LIKA  
U ROMANU *DOKUZUNCU HARİCIYE KOĞUŞU***

Mentor: prof. dr. Alena Čatović

Student: A. Nur Koçulu

Septembar, 2024

UNIVERSITY OF SARAJEVO - FACULTY OF PHILOSOPHY  
DEPARTMENT OF ORIENTAL PHILOLOGY

MASTER'S THESIS

**PSYCHOLOGICAL PROFILE AND INTERNAL CONFLICT OF  
MAIN CHARACTER IN NOVEL *DOKUZUNCU HARİCIYE  
KOĞUŞU***

Academic Advisor: prof. dr. Alena Čatović

Student: A. Nur Koçulu

Septembar, 2024

## **Sažetak**

Jedan od najistaknutijih pisaca turske književnosti iz perioda Republike, Pejami Safa, smatra se važnim predstavnikom psihološkog romana. Njegovo djelo *Deveto odjeljenje ortopedije (Dokuzuncu Hariciye Koğuşu)* je jedan od zapaženijih primjera ovog žanra. U ovom završnom radu, psihološki profil glavnog lika romana bit će analiziran u okviru psihoanalitičke teorije.

Spomenuta analiza oslanja se na teorije Sigmunda Freuda, uključujući fenomene poput nesvjesnog, obrambenih mehanizama i Edipovog kompleksa, te fokusira na duševna stanja i unutarnje sukobe glavnog lika u romanu. Istraživanje nastoji pokazati kako tokom fizičkog oboljenja glavnog lika njegovo duševno stanje dolazi u prvi plan, a emocionalni aspekti poput ljubavi, usamljenosti, otuđenosti i straha od smrti, postaju produžetak njegovih nesvjesnih želja. Rad nastoji pružiti opsežnu psihoanalitičku analizu dubina ljudske prirode na osnovu stanja duha glavnog lika romana *Devetog odjeljenja ortopedije*.

**Ključne riječi:** Podsvijest, psihoanalitička teorija, Sigmund Freud, Pejami Safa, *Deveto odjeljenje ortopedije (Dokuzuncu Hariciye Koğuşu)*.

## **Abstract**

Peyami Safa, a prominent figure in Turkish literature during the Republican era, is considered one of the key representatives of the psychological novel genre. His work *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu* is one of the most notable examples of this genre. In our thesis, we have analyzed the psychological evaluation of the main character of this novel within the framework of psychoanalytic theory.

The main character's psychological world and inner conflicts have been examined using the basic concepts of Sigmund Freud, a pioneer of psychoanalytic theory, such as the unconscious, defence mechanisms, and the Oedipus complex. To provide a better understanding of the thesis, we have also included discussions on the concepts of psychoanalysis, psychoanalytic theory, and the unconscious sources of creativity. As a result of this analysis, the main character's turbulent state of mind during the process of physical illness has been highlighted, and his emotional aspects, such as love, loneliness, a sense of belonging, and fear of death, have been evaluated as extensions of his unconscious desires. This study offers a comprehensive psychoanalytic analysis of the depths of the human psyche through the example of *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*.

**Keywords:** Unconscious, Psychoanalytic Theory, Sigmund Freud, Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*.

## Sadržaj

DIO I.....	1
1. UVOD .....	1
DIO II.....	2
2. PEJAMI SAFA I PSIHOANALITIČKE PERSPEKTIVE .....	2
2.1. Književni svijeti život Pejami Safe .....	2
2.2. Dubina njegovog pisanja i psihološka motivacija .....	5
2.3. Roman kao narativ i psihološki žanr .....	7
2.4. Književnost i psihoanaliza: teorijski okvir .....	8
2.5. Freud i umjetnost .....	10
2.6. Sigmund Freud (1856-1939) .....	11
DIO III .....	14
3. <i>DEVETO ODJELJENJE ORTOPEDIJE</i> .....	14
3.1. Ukratko o romanu .....	14
3.2. Likovi u romanu .....	15
DIO IV .....	16
4. ANALIZA: PSIHOANALITIČKA PERSPEKTIVA .....	16
4.1. Nesvjesne želje i ljubav .....	16
4.2. Tragovi pod svijesti: Put kraljevstva i unutrašnji tokovi.....	20
4.3. Anksioznost i odbrambeni mehanizmi .....	22
4.4. Samoća i mladićeva patnja .....	24
4.5. Melanholične dubine: Tuga i depresija .....	25
4.6. Oscilacije između oprečnih stanja .....	28
4.7. Bolest, smrt i želja za životom .....	29
DIO V .....	33
5. ZAKLJUČAK .....	33
IZVORI .....	35
LITERATURA.....	35

## DIO I

### 1.UVOD

Pejami Safa, koji je jedan od najznačajnijih pisaca turske književnosti u periodu Republike, poznat je po psihološkom aspektu svojih romana. Pažnju je privukao svojim djelima u kojima se posvetio dubokoj psihološkoj analizi, socijalnim problemima i čovjekovom unutrašnjem svijetu. Možese reći da njegov roman *Deveto odjeljenje ortopedije* ponajbolje oslikava te dimenzije i da je to prevashodno psihološki roman. To je roman u kojem je Pejami Safa dao duboke psihološke opise stanja glavnog lika. Tema Safinog romana su faze bolesti oboljelog mladića i njegov psihološki odgovor na proživljenotokom bolesti. Pisac je u spomenutom djelu, koje nosi autobiografske odlike, detaljno opisao mladićevo stanje i faze bolesti. Glavni lik romana čitatelje poziva na unutrašnje putovanje dok ga autor koristi kao unutarnji glas kojim nastoji prenijeti svoje stavove društvu.

Cilj rada je psihološka analiza glavnog lika u okvirima psihoanalitičke teorije, te istraživanje njegovog unutrašnjeg svijeta i sukoba. Ovaj rad koji u sebi prožima književnost i psihologiju, ima za cilj čitateljima predstaviti primjer analize književnog djela s aspekta psihoanalitičke teorije. Fokusirajući se na podsvijest glavnog lika, njegovu motivaciju, veze i traume koje je doživio, istražiti će se i autorova sposobnost formiranja likova. Također, bit će nastojati se se proniknuti u psihološke elemente koje Safa često koristi u svojim djelima. Bit će analizirane psihološke promjene koje je mladić doživljavao tokom bolesti i njegove unutrašnje borbe u okviru dosadašnjih istraživanja i osnovnih koncepata psihoanalitičke metode, jedne od teorija romana zasnovanih na postulatima Sigmunda Freuda. Također, analizirat će se i mnogi drugi Freudovi koncepti poput nesvjesnog i odbrambenih mehanizma, Edipovog kompleksa, ega i sl. U radu će tokom analize glavnog lika romana biti korišteni citati iz djela.

Kako bismo što bolje shvatili djelo, dotaći ćemo se ukratko životne priče Pejami Safe, njegovog književnog rada i značajnijih djela. Također, dat ćemo kratki sažetak romana *Deveto odjeljenje ortopedije*. Psihoanalitički pristup Sigmunda Freuda bit će predstavljen kako bi se bolje razumio roman i stanja glavnog lika. Nakon toga, uslijedit će psihoanalitička analiza glavnog lika, gdje će se detaljno u okviru Freudove teorije istraživati njegova podsvijest, motivacija, odnosi i iskustva. U zaključku će biti sažeti rezultati istraživanja te data opća ocjena psihoanalitičke analize glavnog lika.

## DIO II

### 2. PEJAMI SAFA I PSIHOANALITIČKE PERSPEKTIVE

#### 2.1. Književni svijeti život Pejami Safe

Pejami Safa je rođen 1899. godine u Istanbulu, a ime mu je dao Tefvik Fikret. Oca je izgubio u drugoj godini života kada je porodica bila prognana u Sivas za vrijeme vladavine sultana Abdulhamida. Safa je odrastao uz majku, Server Bedi. Zbog bolesti kostiju (osteomijelitisa) koju je dobio u osmoj godini života i zbog teških materijalnih uslova, nije mogao da se redovno školuje i morao je prekinuti školovanje u srednjoj školi *Vefa*. Uprkos teškim uslovima i nedostatku novca, u mladosti je samostalno naučio francuski jezik i uspio da se obrazuje te da uđe u svijet književnosti.

Poznati pjesnik i pisac Jusuf Zija Ortač ovako kaže o njemu:

„Turska je zemlja onih koji su se sami izgradili. Međutim, niko nije postigao takav stepen samoobrazovanja kao Pejami. On nije samo stekao znanje, već je stvorio sebe.“<sup>1</sup>

U Safinoj porodici, počevši od njegovog oca i djeda, bilo je mnogo pjesnika i pisaca. Pod njihovim utjecajem, on je najpoznatiji u turskoj književnosti po svojim romanima, ali je stekao slavu i svojim člancima i kolumnama u novinama. U svojim djelima se često fokusira na psihološke analize, filozofska razmišljanja, društvene probleme i unutrašnji svijet pojedinca. Njegov interes za ta područja može se uočiti u njegovim djelima. Pejami Safa je bio svestrani umjetnik, koji je kao autor brojnih članaka, aforizama i u gotovo stotinu pedeset objavljenih djela, iznosio je ideje o gotovo svim područjima ljudskog djelovanja : političkom, ekonomskom i književnom. Pored *Devetog odjeljenja ortopedije*, djela poput *Fatih-Harbije*, *Lažne djevojke*, *Fotelja gospođice Noralije* i *Sami smospadaju* među najpoznatije romane ovog pisca. Pejami Safa je bio izuzetno produktivan pisac koji je tokom 43 godine neprekidno objavljivao svoje aforizme, članke i romane u gotovo svim novinama i časopisima u Turskoj. Njegova djela zauzimaju značajno mjesto u turskoj književnosti te su i dalje predmet interesovanja široke čitalačke publike. Osim svojih djela iz oblasti kulture, umjetnosti, književnosti i filozofije, privukao je pažnju i svojim životom obilježenim teškoćama i zdravstvenim problemima.

---

<sup>1</sup>Hasan Saraç, *Hikayelerin Hikayesi, Yazdıklarıyla Yaşayanlar*, Portakal Kitap, İstanbul, 2018, s.50

Fizički je bio vrlo slab i krhak, a tuberkuloza kostiju koju je dobio u djetinjstvu uveliko je oblikovala njegovo obrazovanje, duhovni život i književnu karijeru. Pisac je dugo vremena proveo na liječenju, kako kod kuće tako i u bolnicama, što je kod njega pojačalo interes za psihologiju. Iskustva fizičke i psihičke patnje koja je preživio tokom tog perioda vjerovatno su ga inspirirala da napiše roman *Deveto odjeljenje ortopedije* jedno od najznačajnijih djela turske književnosti. U romanu, bolest koja je u realnom životu zahvatila njegovu ruku, prikazana je kao bolest noge kod mladog protagoniste. Životna iskustva Peyami Safe rezultirala su time da je u formiranju njegovog sistema vrijednosti, u dualizmu tijelo-dusa, dusi dao prednost.<sup>2</sup> Safa je preminuo 1961. godine, ostavivši za sobom brojna djela.

*Deveto odjeljenje ortopedije* je roman u kojem se čitalac neposredno susreće s mislima i osjećajima glavnog junaka. Kroz njegovu perspektivu pratimo sve događaje.

Pejami Safa je u jednom intervjuu otkrio da je u svojim romanima često crpio inspiraciju iz vlastitog života. Neke moje knjige, kao što je *Deveto odjeljenje ortopedije*, su autobiografske, to jest, isključivo govore o mom životu. U drugim romanima, pak, opisuju se životna iskustva i avanture drugih ljudi. Ako u *Devetom odjeljenju ortopedije* ima lijepih dijelova, onda su to nesumnjivo fragmenti života koji nisu doživljeni. Znam da će zvučati paradoksalno, ali meni se čini da u romanu ti neproživljeni dijelovi imaju veću snagu stvarnosti od onih doživljenih. Jer, roman nije samo bilježenje prošlosti, već umjetnost stvaranja novih svjetova.<sup>3</sup>

Ovaj komentar potvrđuje i Bilgin Saydam koji je u Turskoj poznat po svojim književnim analizama: U trenutku kada čovjek počne da ispisuje svoju priču o ljudskosti, neminovno se suočava sa samim sobom. Ovaj čin samootkrivanja prožima kako sadržaj tako i formu naracije. Nijedna originalna teorija ne može nastati iz tuđeg iskustva. Sve teorije su zapravo priče o 'ja'. Drugi nam služi kao ogledalo u kojem tražimo i oblikujemo sebe.<sup>4</sup>

Safa je ovim romanom obogatio književnost stvorivši ne samo izvanredan primjer autobiografskog romana već i djelo koje je osvojilo srca čitalaca i postalo jedno od najčitanijih. Ovo djelo je od svog prvog objavljivanja do danas neprestano očaravalo čitaoce. Pejami Safa, kojeg je bolest pratila tokom cijelog života, često je u šali svojim najbližima govorio da je bolestan od svih bolesti.

---

<sup>2</sup> Alena Ramić, Matmazel Noraliya'nın Koltuğu'nda Soyunan Ruh, *Dergah* dergisi, 12 (139, 2001): 8-11

<sup>3</sup> Mustafa Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*, Ahmed Halil Yaşaroğlu Kitapçılık, İstanbul, 1960, s.172

<sup>4</sup> Carl Gustav Jung, *Dört Arketip*, Metis Yayınları, İstanbul, 2012, s.7



U Pejami Safinim romanima teme su jednostavne, radnja se najčešće odvija u zatvorenim prostorima, a broj likova je ograničen. U većini njegovih djela fabula se razvija oko dva ili tri lika. U nekim romanima(koje često možemo smatrati autobiografskim), pak, fokus je na jednom liku. O tome je i sam rekao sljedeće: „Najbolje poznajemo sami sebe. Zbog toga smo u našim romanima najviše prisutni mi sami. Međutim, kada 'sebe' smjestimo u više različitih likova, izbjegavamo autobiografiju. Okruženje, vrijeme i prostor, koji su različiti od našeg, olakšavaju ovaj proces.“<sup>5</sup>

Pejami Safa je svoje romane oblikovao majstorskom tehnikom i živopisnim stilom. Koristeći tehnike poput unutrašnjeg monologa, toka svijesti i psihoanalize, koje su u turskoj književnosti bile relativno nove, istaknuo se kao jedan od vodećih romanopisaca svog vremena. Inspirisan vlastitim životom duboko je proučavao ljudsku psihologiju u svojim djelima. Vješto je prikazivao unutrašnji svijet likova, njihove unutrašnje konflikte, te se tako postao jedan od najvažnijih pisaca psihološkog romana. Safina djela su značajno doprinijela razvoju ovog žanra, a kritičari su ih često analizirali i tumačili iz psihološke perspektive.

U Safinim djelima, likovi se često prikazuju kao pojedinci koji žive na margini. Ti likovi su predstavljeni ne samo kroz događaje koje proživljavaju, već i kroz svoj unutrašnji svijet, kroz suptilne detalje. Safa majstorski uspijeva da svijet posmatra očima tih junaka. Prema njegovom mišljenju, veliku ulogu u oblikovanju lika imaju porodica, okolina i društvo. Safa također smatra da identitet lika oblikuju politički i vjerski stavovi vremena u kojem živi, a sama ličnost igra važnu ulogu u tumačenju događaja. On smatra da svaki pojedinac ima unutrašnji svijet koji se razlikuje od njegovog vanjskog svijeta, te naglašava da to unutrašnje 'ja' često može biti potpuno različito od vanjske pojavnosti. Njegova djela su značajan izvor za književno izražavanje unutrašnjih svijetova likova. Ahmet Hamdi Tanpınar je nakon izlaska Pejami Safinog romana *Deveto odjeljenje ortopedije*, rekao: 'Petnaestogodišnji dječak vam priča o boli svog tijela i duše.'<sup>6</sup>

Tanpınar ukazuje na važnost psihologije za ostvarivanje poruke djela i utjecaj na svijest čitatelja: ...naši pisci su bili nezainteresirani za biće koje nazivamo čovjekom. Nisu bili svjesni važnosti psihologije i medicine u umjetnosti. Toj sceni je nedostajao čovjek. Čovjek, odnosno osoba koja nam je slična po općim karakteristikama života, ali se od nas

---

<sup>5</sup>N. Ziya Bakırcıoğlu, *Başlangıcından Günümüze Türk Romanı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2017, s.106

<sup>6</sup>Ahmed Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2022, s.378

razlikuje po specifičnim crtama svoje individualnosti. Upravo zato što nisu mogli stvoriti takvelikove, nisu ni mogli uspjeti da nam nešto prenesu i da žive u nama.<sup>7</sup>

Safa, književnost uspoređuje s nekom vrstom duhovne medicine, time naglašavajući ulogu književnosti u razumijevanju i iscjeljivanju ljudske duše. Zbog toga u većini svojih romana u prvi plan stavlja psihološke konflikte i unutarnje sukobe svojih likova.

## 2.2. Dubina njegovog pisanja i psihološka motivacija

"Književnost je vjerovatno poseban oblik jezika. Može se tvrditi da su svi ostali oblici umjetnosti, uključujući i muziku, zapravo proto-književni jezici."<sup>8</sup> Definiranjem jezika kao sredstva komunikacije, književnost se pozicionira iznad umjetnosti.

"Mens etenim mentem noscere sola potest"<sup>9</sup>

Psihoanaliza, s posebnim naglaskom na psihologiji ljudskog duha, ističe da pojedinac, kako bi razumio svoje emocije, kognitivne procese i nesvjesne mehanizme, mora usmjeriti svoju analizu prema unutrašnjem psihičkom životu, a ne prema vanjskim utjecajima.

Književnost kao refleksija koja prkosi vremenu i odražava unutrašnji svijet čovjeka, prenosi čitatelju duhovna stanja likova tako ih upoznaje jedne s drugima. Književnost tako opisuje najdublje čovjekove težnje, emocionalne nedoumice i kreativnu snagu, čineći ih vječnim. Književnost, iako vezana za određenu kulturu i epohupropituje ljudska iskustva, emocije, misli i maštu, te poprima bezvremensku dimenziju zahvaljujući univerzalnosti ljudskog iskustva. Ta bezvremenost proizlazi iz sposobnosti književnosti obuhvati bazične i nepromjenljive aspekte ljudske duše. Čovjek, sa svim svojim emocionalnim, psihološkim, društvenim i kulturnim aspektima, nastoji pronaći smisao vlastite egzistencije i osjeća potrebu za izražavanjem svoje kreativne energije. Kao odgovor na tu potrebu, književna djela, a posebno romani, igraju ključnu ulogu u zadovoljavanju ovih dubokih i ponekad prijekih potreba, služeći kao izvor za razumijevanje podsvijesti, unutrašnjih sukoba i emocionalnih dinamika pojedinca. Roman nije samo pripovijest, već i put za istraživanje najdubljih slojeva ljudske duše.

---

<sup>7</sup>Ahmed Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İstanbul, 2022, s.377

<sup>8</sup>Paul de Man, *Körlük ve İlgörü*, Metis Yayınları, İstanbul, 2008, s.41

<sup>9</sup>"Samo duh može spoznati duh" je značenje posljednjeg stiha epigrama koji je Patin napisao za francusko izdanje djela velikog engleskog liječnika i humanističkog filozofa J. Huareta iz 1633. godine.

Pisanje za književnika postaje neizbježna unutarnja potreba koja "uznemirava"<sup>10</sup> stvaraoca; misli i osjećaji nestrpljivo čekaju da budu pretočeni u tekst. Taj proces ispunjava pisca dubokom željom za stvaranjem. Unatoč svim patnjama, tugama i radostima umjetnika nastanak djela postaje prijeko potreban te se u mjetnik usuđuje stvoriti svoje djelo.

Kreativni proces je jedno od najmoćnijih sredstava koje pojedincu pomaže da pronađe odgovore na egzistencijalna pitanja, dajući smisao njegovom životu i obogaćujući ga. Prema Winnicottu, "Prije svega što život čini vrijednim življenja, to je kreativno razmišljanje."<sup>11</sup> Zbog toga se čin pisanja ne smatra samo procesom stvaranja, već i sredstvom unutrašnjeg ozdravljenja i samoaktualizacije. U tom procesu, dok pisac gradi svijet za čitatelja, istovremeno preobražava i sebe. Činjenica da se tekst, ponovnim tumačenjem čitatelja, svaki put pretvara u novo biće, jedan je od najfascinantnijih aspekata stvaralačkog procesa.

Talat Parmanove riječi na izvanredan način otkrivaju duboku suštinu čina pisanja i dvostranu prirodu književnog procesa: "Pisati znači stvoriti distancu. U trenutku kada se misli i osjećanja prenesu na papir, tekst se odvaja od pisca i istovremeno se rađa čitalac. Čin pisanja istovremeno stvara i pisca i čitatelja. Čitalac je drugi. Svaki tekst je napisan drugome."<sup>12</sup> Parman ovim riječima naglašava kako pisanje transformira odnos između pisca i čitatelja. Kada pisac uzme pero u ruku, izražavajući svoj unutrašnji svijet, istovremeno stvara i čitatelja. U tom procesu, tekst postaje nezavisni entitet, oslobođen od pisca, što čitatelju omogućava da ga na novi način interpretira. Tako svaki tekst ususretu s čitateljem, doživljava ponovno rođenje i postaje 'drugi', baš kao što Parman naglašava da je čitalac onaj 'drugi'.

Kada psihoanalitičari proučavaju kako nastaju umjetnička djela, zapažaju više od samo izražavanja osjećaja. Oni to vide kao putovanje u dubine umjetnikove duše. Jung, jedan od najpoznatijih psihologa nakon Freuda, vjeruje da su umjetnička djela zapravo odraz onoga što je skriveno u našoj podsvijesti. To su kao slike naših misli i osjećaja koje ne razumijemo u potpunosti. Povrh toga, Jung govori o nečemu što nazivamo kolektivna podsvijest, i kaže da pisanje može biti putovanje u taj duboki dio naše svijesti koji dijelimo sa drugima .

Umjetnik, pretvarajući svoja osjećanja u umjetničko djelo, ne samo da se oslobađa vlastitog "duhovnog tereta" već i pokreće sličan proces pročišćenja i emocionalnog oslobađanja kod čitatelja. Umjetnik osjeća potrebu da izrazi određene emocije koje ga pokreću, ponekad čak i

---

<sup>10</sup>Oğuz Cebeci, *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*, İthaki Yayıncılık, İstanbul, 2022, s.13

<sup>11</sup>D.W. Winnicott, *Oyun ve Gerçeklik*, Metis Yayınları, İstanbul, 2013, s.88

<sup>12</sup>Talat Parman, *Ergenlik Ya Da Merhaba Hüziin*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2012, s.9

muče. Kada im da oblik i izrazi ih u umjetničkom djelu, on osjeća olakšanje. Goethe u svojim memoarima opisuje kako je pisanjem *Patnji mladog Werthera* uspio da se oslobodi određenih patoloških osjećaja i započne novi život. Mnogi koji su doživjeli iskustvo stvaranja umjetnosti potvrđuju da pročišćenje nije ograničeno samo na umjetnika, već da i čitatelj proživljavajući te iste emocije doživljava svojevrsno oslobođenje.<sup>13</sup> Slično tome, Sigmund Freud u predgovoru drugog izdanja svoje knjige *Tumačenje snova* iz 1908. godine navodi: "Tek nakon završetka ove knjige shvatio sam koliko je ona važna za mene; shvatio sam da je ona dio moje analize, moj odgovor na najtraumatičniji događaj u životu jednog čovjeka – smrt oca."<sup>14</sup> Te Freudovom riječi naglašavaju osobni i unutarnji karakter procesa pisanja.

### 2.3. Roman kao narativ i psihološki žanr

Prema Lukácsu, uspon modernog romana odgovara radikalnom prekidu u ljudskoj svijesti. U prethodnim epohama, život je sam po sebi imao smisao i cjelovitost (smisao je bio inherentan životu). Međutim, u fragmentiranom iskustvu modernog svijeta, ta cjelovitost je izgubljena. Roman, kao konkretno i proživljeno iskustvo, je književni žanr svijeta u kojem se ta cjelovitost raspada, ali potreba za cjelovitošću i dalje postoji. Roman je jedan oblik gubitka smisla u svijetu, a taj gubitak smisla je zasnovan je na otuđenju pojedinca. Drugim riječima, roman naglašava temeljnu kontradikciju, nesklad pojedinca sa svijetom i estetski je izraz tog nesklada.<sup>15</sup>

U djelu *Deveto odjeljenje ortopedije* nalazimo glavnog lika koji se može svrstati u kategoriju junaka koji tragaju za smislom i samim sobom, kako ih je opisao Lukács u svojoj teoriji romana. Ta "potraga" koja se objektivizira u psihologiji lika, predstavlja izraz fragmentiranog iskustva modernog svijeta. Glavni lik ovog djela ističe se svojim unutarnjim konfliktima i u neskladu je s svojim okruženjem Autor nemilosrdno izlaže te "unutarnje pukotine i razmirice".

George Lukas kaže: "Za umjetnika ne postoji ništa što ne proizlazi iz slabosti. Umjetnik neće tvrditi da ti 'unutarnji razdori i pukotine' ne postoje, već će ih uključiti u svoj stvaralački proces. Roman je jedini književni rod koji iznova izrasta iz straha od smrti, iz vjerovatnoće neuspjeha."<sup>16</sup> Upravo zato se za roman može reći da je to područje na kojem umjetnik produbljuje svoje unutarnje konflikte i društvenu disharmoniju.

---

<sup>13</sup>Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim yayınları, İstanbul, 2022, s.129

<sup>14</sup>Talat Parman, *Psikanalizi Yazmak*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2021, s.14

<sup>15</sup>Georg Lukács, *Roman Kuramı*, Metis Yayınları, İstanbul, 2007, s.11

<sup>16</sup>Georg Lukács, *Roman Kuramı*, Metis Yayınları, İstanbul, 2007, s.13

Na primjer, Bernanos kaže da poriv za pisanjem leži u tome da se ponovo pronade davno zaboravljen jezik, "jezik djetinjstva".<sup>17</sup> Takav pristup daje novu perspektivu u razumijevanju procesa traganja u romanu. Bernanosov stav nam pomaže da dublje razumijemo kako roman nastaje.

U psihološkom romanu, gdje se intenzivno analizira psihološka struktura lika, primjećuje se intenzivna upotreba tehnika poput toka svijesti i unutrašnjeg monologa. Mehmet Tekin u svom djelu *Umjetnost romana* tvrdi da je tehnika toka svijesti poklon psihologije romanu.<sup>18</sup> U romanu toka svijesti lik neprekidno i slobodno prenosi svoje misli, osjećaje, sjećanja i doživljaje, i tako čitatelju omogućava da direktno pristupi njegovom umu, dok se misli prenose prirodnim tokom, često bez logičnog slijeda.

Još jedna važna tehnika koja se pojavljuje u psihološkim romanima jeste unutrašnji monolog. Tekin, u istom djelu, navodi da unutrašnji monolog čitatelja suočava s unutrašnjim svijetom lika.<sup>19</sup> U tehnici unutrašnjeg monologa, osjećaji i misli se iznose u uređenom slijedu. U romanu *Deveto odjeljenje ortopedije* često se susrećemo s primjerima tehnika toka svijesti i unutrašnjeg monologa. U analizi romana bit će riječi o konkretnim primjerima takvih književnih postupaka.

#### 2.4. Književnost i psihoanaliza: teorijski okvir

Šta su uzroci ljudskog ponašanja? To je pitanje koje je kroz historiju zaokupljalo ljudski um. O toj temi se mnogo istraživalo, raspravljalo i stalno se pronalazila nova tumačenja. Početkom 20. stoljeća, austrijski liječnik Sigmund Freud je, svojim psihoanalitičkim teorijom, razvio modele i teorije koje su pomogle razumijevanju normalnog i abnormalnog ponašanja.

Psihoanaliza je disciplina usmjerena na dubinsko razumijevanje ljudske psihologije, dok je književnost umjetnost pripovijedanja o ljudskom iskustvu i emocionalnom svijetu. Veza između ova dva polja, odnosno psihoanalitička teorija književnosti, omogućava nam da, primjenjujući psihoanalitički pristup na likove u književnim djelima i njihove unutarnje konflikte, bolje razumijemo nesvjesne procese u ljudskom umu i njihov utjecaj na čovjekovo ponašanje. Na taj način, književna djela čitateljima pružaju ne samo estetski užitek, već i dubinsko istraživanje slojevite strukture ljudske psihe. Slično kao što psihoanalitičar provodi detaljna istraživanja u

---

<sup>17</sup>Tahsin Yücel, *Yazının Sınırları*, Pupa Yayınları, İstanbul, 2009, s.45

<sup>18</sup>Mehmet Tekin, *Roman Sanatı I*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2001, s.271

<sup>19</sup>Mehmet Tekin, *Roman Sanatı I*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2001, s.265

labirintima nesvjesnog svog pacijenta, tako i književni kritičari pokušavaju baciti svjetlo na ono nesvjesno kod fiktivnih likova kao i ono što se krije iza vidljivog teksta.

Yılmaz Özbek, u svom članku *O nerazdvojnosti psihoanalitičke i biografske metode* tvrdi da je Freud koristio psihoanalizu u službi književnosti, a književnost u službi psihoanalize.<sup>20</sup>

U psihoanalitičkom pristupu, jezik i ljudska komunikacija imaju ključnu ulogu. Odnos između pacijenta i psihoanalitičara, kao i dinamika njihove interakcije, uspostavlja se upravo putem jezika. Pacijent tokom terapije iznosi svoju perspektivu događaja, svoje potisnute emocije, iskustva i teškoće. Iako to ne mora uvijek biti verbalno, dijalozi između pacijenta i psihoanalitičara su od presudne važnosti. Slično tome, autor književnog djela stvara svoj svijet riječima, baš kao što pacijent gradi svoju priču. Čitalac, poput psihoanalitičara, pokušava otkriti dublje značenje koje se krije ispod površine teksta. U tom smislu, dijalog između pacijenta i psihoanalitičara može se usporediti s dijalogom između književnog djela i čitatelja.

Pisac djela, slično kao što pacijent gradi svoju priču riječima, stvara svoje djelo i daje glas naratoru, a čitalac pokušava otkriti dublje značenje koje se krije ispod površine teksta. U tom smislu, dijalog između pacijenta i psihoanalitičara može se usporediti s dijalogom između književnog djela i čitatelja. Zahvaljujući takvom pristupu, možemo uspostaviti sljedeću vezu između književnosti i psihoanalize:

Psihoanalitičar i čitalac su jednako zainteresirani za sadržaj naracije i pokušavaju otkriti istinu skrivenu iza fikcije. Promišljajući ideje iz književnog djela, čitalac može bolje upoznati samog sebe. Isto se događa i u terapiji. Psihoanalitičar sluša pacijenta (kao što čitalac čita) i prepoznaje određene aspekte sebe u njegovim riječima. Dakle, značenje ne proizlazi samo iz djela ili iskaza pacijenta. Ono se pojavljuje kao rezultat interakcije između djela i čitatelja, odnosno pacijenta i analitičara, u procesu koji se naziva transfer.

Psihoanaliza tvrdi da mašta, fantazije i snovi predstavljaju prvi korak u stvaranju umjetničkog djela. Fantazije nastaju kao odstupanje od načela realnosti u korist načela zadovoljstva. Iz ove perspektive, zanimljivo je istražiti kako se psihoanalitički koncept fantazije odražava na rad pisaca. Pisaci, baš kao i pacijenti koji iznose svoje fantazije, mogu svoje vlastite fantazije i težnje za zadovoljstvom prenijeti u svoja djela. Međutim, treba imati na umu da u slučaju fikcije ovo ne mora uvijek biti slučaj.

---

<sup>20</sup>Yılmaz Özbek, *Edebiyat ve Psikanaliz*, Çizgi Yayınevi, 2007, s.14

"Kritika može, promatrajući preskoke u narativu, dvosmislenosti i fokus pripovjedaanja (neizgovorene riječi, često ponavljane riječi, lapsusi), slično kao što se analiziraju nesvjesne želje, istraživati 'podtekst' koji djelo istovremeno skriva i otkriva."<sup>21</sup>

Freudove interpretacije snova također zauzimaju važno mjesto u psihoanalitičkom pristupu. Freud smatra da su snovi zadovoljenje potisnutih želja i nagona. Slično tome, i pisac svoje želje donosi u svijest putem svojih djela. Freud se bavi dešifriranjem simbola u snovima. Na sličan način, ono što se pripovijeda u književnim djelima može se dešifrirati putem simbola i znakova.

Međutim, prilagođavanje psihoanalitičkog pristupa u analizi književnost može donijeti određene izazove. Primjena ove metode na književna djela nije jednostavna. Naime, za uspješno korištenje navedene metode kritičar mora dobro poznavati psihologiju i temeljne postulate Freudove teorije. Freud se prilikom svojih naučnih istraživanja u oblasti psihoanalize inspirirao književnim djelima. Svojim studentima i kolegama je preporučivao da u svoja istraživanja uključe i književnost.

Neki književni kritičari tvrde da ne razumiju zašto neki toliko pažnje posvećuju pristupu koji se isključivo fokusira na koncept nesvjesnog. Međutim, Freud ističe da postoji opravdanje za takve kritike i naglašava da psihoanaliza nije samo otkrivanje nesvjesnog, već da se bavi i proučavanjem prethodnih iskustava, bolesti, ali i procesima kojima se pojedinac izražavajući sebe, približava svijesti. Zaključak je da psihoanaliza i interdisciplinarni pristup mogu pružiti neograničene mogućnosti istraživačima u čitanju, razumijevanju i tumačenju postmodernog doba u kojem živimo.

## 2.5. Freud i umjetnost

Sigmund Freud smatra da je umjetnik taj koji prodire u dubine ljudske duše i govori u ime svih, te danesvjesni nagoni i sukobi pokreću njegov čin pisanja. Naime, društvo, zakoni i moralni kodeksi sprečavaju ispoljavanje ljudskih nagona, a potpuno odricanje od želja koje su inherentne ljudskoj prirodi je gotovo nemoguće. Stoga pisac kroz umjetnost zadovoljava te unutarnje porive. Ova perspektiva uspostavlja direktnu vezu između psihičkog stanja umjetnika i djela koje stvara, a djelo se čini kao ogledalo umjetnikovog psihičkog stanja i ličnosti. Dakle, umjetnik je onaj koji svoje fantazije izražava putem umjetnosti. On izražava, zagovara, raspravlja i pretvara u stvarnost životne situacije koje obični ljudi izbjegavaju čak i verbalizirati. U tom smislu, umjetnik je osoba

---

<sup>21</sup>Terry Eagleton, *Edebiyat Kuramı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011, s.190

koja s velikom hrabrošću iznosi naše unutarnje želje koje se bojimo izreći i otkriti. „On omogućava drugima da bez stida uživaju u zadovoljstvu maštanja.“<sup>22</sup>

Freud povezuje umjetnost s nervozom. On tvrdi da "umjetnik, slično neurotičnom bolesniku, pod pritiskom snažnih instinktivnih potreba bježi od stvarnosti u svijet mašte i fantazija. Ali, za razliku od drugih, umjetnik zna kako obraditi, oblikovati i ublažiti svoja maštanja tako da ih drugi mogu prihvatiti."<sup>23</sup> Umjetniku je potrebna kreativna snaga kako bi mogao izvršiti tu transformaciju i omogućiti čitatelju da izrazi potisnute emocije i doživi zabranjeno zadovoljstvo u vlastitim nesvjesnim procesima.

Drugim riječima, Freud objašnjava uzrok nervoze riječima: Čovjek želi čast, bogatstvo, slavu, uspjeh i ljubav žena, ali mu nedostaju sredstva da dođe do tih užitaka. Tako on, kao i svako čija želja ostane neutažena, bježi od stvarnosti i preusmjerava svu svoju pažnju i libido na stvaranje svijeta mašte u kojem će njegove želje biti ispunjene. To lako može dovesti do nervoze.<sup>24</sup>

Sigmund Freud objašnjava nastanak književnog djela na sljedeći način: Pisac, suočen s nekim događajem u svakodnevnom životu, nesvjesno se vraća u svoje djetinjstvo i prisjeća se nekog doživljaja. Tako se u njemu budi želja da ponovo oživi neku 'želju' koju je tada osjećao. I pisac se pokreće da stvori 'priču' koja će zadovoljiti tu snažnu želju. Misaoni proces se završava kombinacijom starog i novog materijala.<sup>25</sup>

Freud, pomoću rezultata psihoanalize, nesvjesni dio pisca smatra arheološkim nalazištem. Nagoni koji pokreću pisca na pisanje, izbor tema i likova smatra elementima koje treba otkriti i izvući iz jedne vrste haosa.

## 2.6. Sigmund Freud (1856-1939)

Sigmund Freud, koji se smatra osnivačem psihoanalize, postavio je temeljne koncepte moderne psihologije. On je analizirao književnost u kontekstu nesvjesnih procesa, snova i simbola. Tokom svog života, radio je i razmišljao o tim konceptima, ponekad ih transformirajući i iznoseći nove ideje. U radu ćemo se fokusirati na Freudove tekstove objavljene nakon 1897. godine jer je u tom

---

<sup>22</sup>Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1983, s.125

<sup>23</sup>Terry Eagleton, *Edebiyat Kuramı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011, s.187

<sup>24</sup>Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1983, s.14

<sup>25</sup>Sigmund Freud, *Creative writers and day dreaming*, Standart edition 9, London: Hogard, 1908



periodu, otkrio stvari koje su promijenile smjer njegovih istraživanja i postavke njegovih ideja, uspostavljajući temelje teorijama edipovog kompleksa i dječje seksualnosti.

Freud je svoje terapijske prakse inicijalno zasnovao na topografskom modelu. Prema tom modelu, želje i nagoni koji nastaju izvan svijesti i koji se ne mogu dovesti u svijest usmjeravanjem pažnje, potiču iz najdubljih dijelova uma, koji se nazivaju 'nesvjesno'. Mentalni procesi koji se mogu dovesti u svijest usmjeravanjem pažnje javljaju se u području koje se naziva 'podsvjesno' i koje je bliže svijesti. Svjesni događaji, koji se doživljavaju i percipiraju, odvijaju se na površini uma, u 'svijesti'.<sup>26</sup>

Freud je ovu topografski klasificiranu psihološku strukturu usporedio s ledenjakom. Dio koji se nalazi iznad vode usporedio je sa svijeću, a onaj dio koji je ispod vode sa nesvjesnim. Svijest predstavlja ono čega smo svjesni, dok je nesvjesno mjesto gdje se nalaze potisnute želje, sjećanja i emocije kojih nismo svjesni. U širokom području nesvjesnog postoji sila koja usmjerava misli i ponašanje na svijesnom nivou.<sup>27</sup>

Svojim djelom *Ego i Id*, objavljenim 1923. godine, Freud je predstavio nove poglede na mentalne procese i svoju strukturu teorije, čime je topografska teorija, koja je bila njegov jedini fokus, izgubila na važnosti i prestala biti alat koji se koristi u psihoanalitičkim praksama, čime je započelo novo razdoblje. Prema ovoj novoj strukturnoj teoriji koju je Freud razvio, ličnost se sastoji od tri glavna sistema: Id, ego i superego. Ponašanje se ostvaruje interakcijom ova tri sistema, a oni ne mogu funkcionisati samostalno.

Freudov pojam "Id" predstavlja temeljni sistem ličnosti. Ego i superego se razvijaju odvojeno od Ida. Id sadrži urođene instinkte i nasljedne psihološke sklonosti. Kao izvor psihičke energije, Id također osigurava energiju potrebnu za funkcioniranje druga dva sistema. Freud je Id nazvao "pravom psihičkom stvarnošću"<sup>28</sup> Nakupljanje prekomjerne energije u Idu izaziva napetost u organizmu, što stvara potrebu za ublažavanjem te napetosti. To se naziva princip zadovoljstva Ida. Djelujući prema ovom principu, Id teži izbjegavanju boli i traženju zadovoljstva. Naprimjer, gladna osoba stvara mentalnu sliku bilo koje hrane, ali sama ta slika nije dovoljna da ublaži napetost, jer se slika ne može pojesti, pa stoga na scenu stupa ego, drugi sistem ličnosti.

On nastaje iz potrebe pojedinca da stupi u interakciju s objektivnim svijetom kako bi utažio glad. U potrazi je za hranom kako bi se zadovoljila glad. Cilj je zadovoljstvo. Ego je regulatorni,

---

<sup>26</sup>Geçtan Engin, *Psikanaliz ve Sonrası*, Metis Yayınları, İstanbul, 2006, s.25-26

<sup>27</sup>Geçtan Engin, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*, Metis Yayınları, İstanbul, 2003, s.53

<sup>28</sup>Geçtan Engin, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*, Metis Yayınları, İstanbul, 2003, s.54

uravnotežujući i harmonizirajući dio psihičke strukture. Njegova osnovna funkcija je adaptacija. Ego je pod utjecajem principa realnosti; odnosno, može odgoditi pražnjenje napetosti dok ne pronađe objekt koji može zadovoljiti njegovu potrebu i može odgoditi princip zadovoljstva. U ranom djetinjstvu pojedinac je pod utjecajem principa zadovoljstva i želi da se njegove potrebe odmah budu zadovoljene. Ego koji se razvija vremenom stiče sposobnost da odluči kada, kako i gdje će zadovoljiti svoje potrebe i tako razvija sposobnost odgađanja (tolerancija na frustraciju). To znači da u djetinjstvu Id dominira ljudskim organizmom.

Superego je treći sistem ličnosti koji se poslije razvija. To je moralni aspekt ličnosti. Osjećaji straha i srama su preteče razvoja superega.<sup>29</sup>Superego odlučuje šta je ispravno, a šta pogrešno i ponaša se u skladu sa društveno prihvaćenim vrijednostima. U dobi od 3-4 godine, kada dijete ulazi u edipalnu fazu i doživljava intenzivne strahove od kastracije, dolazi do identifikacije djeteta sa roditeljem istog spola (dječak sa ocem, djevojčica sa majkom). Ova identifikacija rješava Edipov konflikt i istovremeno dovodi do razvoja superega kod djeteta. Superego teži da suzbije nagone koji dolaze od Ida, posebno one seksualne i agresivne koji su društveno neprihvatljivi. Istovremeno, preuzima ulogu usmjeravanja ega prema moralnim, a ne realnim ciljevima. Također se može reći da je težnja ka savršenstvu jedan od ciljeva superega. Ukratko, može se reći da Id predstavlja biološki dio ličnosti, ego psihološki, a superego društveni.<sup>30</sup>

Na osnovu ovih temeljnih koncepata, analiza romana *Deveto odjeljenje ortopedije* će poslužiti kao empirijska studija primjene Freudove psihoanalitičke teorije u književnosti i proširiti se na istraživanje drugih relevantnih aspekata Freudovog učenja. Tokom analize pažnja će biti posvećena i drugim značajnim aspektima Freudove teorije, kao što su Edipov kompleks, mehanizmi odbrane ega, melankolija, ljubav, mašta i snovi, te nagoni života i smrti.

---

<sup>29</sup>M.Orhan Öztürk, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara, 2004, s.42

<sup>30</sup>Geçtan Engin, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*, Metis Yayınları, İstanbul, 2006, s.56

## DIO III

### 3. DEVETO ODJELJENJE ORTOPEDIJE

#### 3.1. Ukratko o romanu

Radnja romana se odvija u Istanbulu 1915. godine, u vrijeme početka Prvog svjetskog rata. Mjesta radnje su bolničke sobe, kuća paše u Erenköyü i koliba u kojoj glavni lik živi sa majkom. *Deveto odjeljenje ortopedije* počinje detaljnim opisom bolnice i zdravstvenih problema petnaestogodišnjeg glavnog junaka, čiji identitet autor ne otkriva, a koji se od svoje osme godine bori s bolešću lijevog koljena.

Narator romana, koji je podvrgnut operacijama i tretmanima, boluje od upale koja se ne povlači i sve više pogoršava. Doktor mu je saopštio da bolest u koljenu može dovesti do amputacije noge. Živi u siromaštvu sa majkom u jednom od predgrađa Istanbula. Trudi se od majke sakriti dijagnozu "koštane tuberkuloze", znajući da će je to jako uznemiriti. Preporučeno mu je mirovanje, dobra ishrana i boravak na svježem vazduhu. Stoga, nakon nekog vremena, mladić odlazi u vilu paše, svog daljeg rođaka, na Erenköyü i tamo boravi. Pašina kćerka Nüzhet je četiri godine starija od njega i poznata mu je još iz djetinjstva. Vremenom se između njih razvija bliskost. Mladić se sve više veže za Nüzhet, a bol u kostima zamjenjuje ljubavna čežnja. Međutim, Nüzhet ima udvarača, doktora Ragiba, koji je duhom vrlo dijetinjast, živahan i veseo. Glavni junak ne vjeruje da bi Nüzhet mogla biti sretna s nekim ko je mnogo stariji od nje i u sebi se protivi tom braku. Osim bolova izazvanih bolešću, on počinje osjećati tugu i strah zbog mogućeg braka Nushet i Ragiba. Jednog dana, prolazeći ispred salona u vili, slučajno čuje žučnu raspravu u kojoj učestvuju paša, pašina supruga, Nüzhet i sluge. Kada uđe, razgovor se prekida. Mladić shvaća da se nešto događa i krije od njega, ali Nüzhet to poriče. Međutim, saznaje da su razgovarali njenom o braku s doktorom Ragibom i planovima da se nakon vjenčanja odsele u Berlin. Bolesni mladić shvati da mu Nüzhet laže i osjeća se povrijeđeno. Kaže joj da ne voli laži, ali Nüzhet ga svojim smirenim i uvjerljivim riječima uspijeva uvjeriti da zaboravi na to.

Najveći zagovornik tog braka je pašina supruga. Ona ne odobrava prisne kontakte Nüzhet s bolesnim mladićem i radije bi da se ona uda za doktora Ragiba. Da bi ih udaljila, govori Nüzhet

da je mladićeva bolest zarazna i savjetuje joj da se drži podalje od njega. Taj postupak duboko pogađa mladića. Posljedice bolesti u mladom tijelu praćene mladićevom frustracijom zbog neuzvrćene ljubavi izazivaju u njemu duboku tugu. On odmah želi napustiti vilu, ali kako mu tog dana dolazi majka, to ne može učiniti. Tokom večere, na kojoj je prisutan i doktor Ragib, dolazi do političke rasprave između njega i paše, što dodatno narušava njihove odnose. Nüzhet je također pod utjecajem majke. Mladić i Nüzhet, koji su se svakodnevno trudili naći način da budu zajedno, sada su hladni i ne razmjenjuju ni riječi. Kada konačno dođe vrijeme da napusti vilu oni se opraštaju. Mladićeve muke postaju sve veće. Bolest napreduje i doktori mu savjetuju operaciju, upozoravajući ga na mogućnost amputacije noge. Biva primljen na deveto odjeljenje ortopedije. Na sreću, noga mu je spašena, samo je ostala nešto kraća. Kada su nakon operacije završena previjanja, dolazi vrijeme da napusti bolnicu. Dok leži u sobi, on razmišlja o drugim ljudima koji će doći na njegovo mjesto i patiti u toj bolnici. U međuvremenu, dobiva vijest da ga paša želi vidjeti dok se Nüzhet priprema za vjenčanje.

### 3.2. Likovi u romanu

**Bolesni mladić:** Narator romana. Mladić koji pati od infekcije lijeve noge zbog koje postoji opasnost od amputacije. Zaljubljen je u Nüzhet, pašinu kćerku koja je četiri godine starija od njega, te je on prolazi kroz brojne fizičke i emocionalne patnje.

**Nüzhet:** Živahna i vesela mlada djevojka. Pašina kćerka koja se ne ustručava flertovati s bolesnim mladićem, često djeluje razmaženo i površno.

**Paša:** Bogat, velikodušan i disciplinovan čovjek koji voli francusku kulturu i knjige.

**Strina:** Nuzhetina majka koja iskreno želi dobro svojoj kćerki, ali je sklona intrigama.

**Doktor Ragib:** Samouvjeren, obrazovan i zdrav mladi doktor koji želi oženiti Nüzhet, također poklonik francuske kulture.

**Nurefšan:** Služavka u vili koja podržava bolesnog mladića i pokušava mu pomoći.

**Doktor Mithat:** Liječnik bolesnog mladića.

## DIO IV

### 4. ANALIZA: PSIHOANALITIČKA PERSPEKTIVA

Freud je posmatrao svog unuka kako se igra s igračkom u kolicima. Kada bi dijete bacilo igračku na pod, viknulo bi 'fort!' (ode!), a kada bi je ponovo vidjelo, 'da!' (tu je!). Freud je ovaj događaj protumačio kao simboličan način na koji dijete rješava anksioznost povezanu s privremenim odsustvom majke. Ova igra je postala poznata kao 'fort-da' igra.

'Fort-da' je možda najkraća priča koju možemo zamisliti: objekt nestaje i ponovno se pojavljuje. Čak i najsloženiji narativi se mogu smatrati varijacijama ovog modela: u narativu se red prvo naruši, a potom se na kraju ponovo uspostavi. Gledano stog stajališta, narativ je utjeha: izgubljeni objekti su za nas izvor tjeskobe jer simboliziraju dublje nesvjesne gubitke (rođenje, majku). Stoga, vidjeti kako se oni vraćaju uvijek pruža zadovoljstvo.<sup>31</sup>

Ugledni teoretičar Lacan je tvrdio da je izgubljeni objekt koji pokreće životnu priču majka, te da mi stalno tražimo zamjene za izgubljeni 'raj' - majku.

#### 4.1. Nesvjesne želje i ljubav

Primjer Freudovoj teoriji o Edipovom kompleksu i potisnutim željama, možemo uočiti u platonskoj ljubavi bolesnog mladića prema Nüzhet tokom cijelog romana. Kao odraz Edipovog kompleksa, prema Freudovim teorijama, dječaci u određenoj dobi obično osjećaju seksualnu privlačnost prema svojim majkama. 'Malo dijete će sisati majčine dojke kako bi se nahranilo, ali će pri tome otkriti da ova biološki neophodna aktivnost također pruža i zadovoljstvo, što je za Freuda početak seksualnosti.'<sup>32</sup>U tom smislu, Freud seksualnost vidi kao vrstu perverzije.<sup>33</sup>

Međutim, te početne emocije su potisnute i s vremenom usmjerene prema drugoj ženi. Ljubav bolesnog mladića prema Nüzhet može se promatrati kao preusmjeravanje tih potisnutih želja na sigurniju i društveno prihvatljiviju figuru. Nüzhet, u podsvijesti mladića, može predstavljati majku, jer je odabrana kao figura kojazbog svoje starije dobi posjeduje zrelost i sklonost brizi, što je nešto što djetetu, koje se osjeća usamljeno, očigledno nedostaje. Ljubav prema starijoj i zrelijoj

---

<sup>31</sup>Terry Eagleton, *Edebiyat Kuramı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011, s.193

<sup>32</sup>Terry Eagleton, *Edebiyat Kuramı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011, s.163

<sup>33</sup>Ovo predstavlja odstupanje od osnovnog, prirodnoginstinkta samo održanja i obezbjeđivanja hrane, u korist nekog drugog, često apstraktnog cilja. U ovom kontekstu, to se može shvatiti kao odstupanje od norme, devijacija.

ženi može se protumačiti kao pokušaj zadovoljenja nesvjesne želje za zaštitom, pažnjom i vodstvom.

Kako samo postaje još ljepša u polumraku svjetlosti svijeća,! Sa svakim pokretom se pojavljuje isprva kao djevojčica, potom kao djevojka i konačno žena: Djevojčica kada nehотиčno poskakuje kako bi se oslobodila kose koja je golica, djevojka pola golog ramena koje se stidljivo povlači ispod košulje; a ponekad žena čije se grudi napinju pri udahu, postaju uočljive i snažno se uzdižu.<sup>34</sup>

Navedeni citat otkriva složene odnose između seksualnosti, identiteta i želja u unutarnjem svijetu petnaestogodišnjeg mladića. S freudovskog stajališta, ovaj se opis može promatrati kao odraz putovanja ispunjenog nesvjesnim željama, strahovima i potragom za identitetom.

Izraz "dijete" koji se koristi u opisu Nuzhet predstavlja nevinost i čiste emocije, dok izrazi "mlada djevojka" i "žena" upućuju na evoluciju želja i seksualnog identiteta. Različiti emocionalni odgovori na dijete, mladu djevojku i ženu mogu se shvatiti kao odraz psihoseksualnih iskustava vezanih za različite faze razvoja lika. Ovaj diskurs jasno ukazuje na napetost između mladićeve želje da sačuva nevinost i želje da otkrije svoj seksualni identitet. Čini se da Nuzhetini pokreti i promjenjivi identiteti omogućavaju naratoru da uspostavi vezu sa različitim željama u svom unutrašnjem svijetu.

Odnos između ljubavi i seksualnosti, u Freudovim teorijama, najviše je povezan s konceptom libida. Prema Freudu, ljubav i seksualnost se mogu smatrati dvijema različitim stranama energije libida. Ljubav više uključuje povezivanje i naklonost, dok seksualnost uključuje želju i fizičku privlačnost. Međutim, ova dva aspekta se ponekad isprepliću. To možemo ilustrirati izjavom glavnog lika u romanu: "Kako divna prijateljica! Ona mi pruža sigurnost."<sup>35</sup> Glavni lik, s jedne strane, voljenu mladu djevojku uspoređuje s brižnim prijateljem, a s druge strane kaže da ga mu ona pruža sigurnost i utočište. Ako govorimo o Freudovom psihoanalitičkom pristupu, možemo slobodno reći da se riječju "brižnost" aludira na majčinsku brižnost.

„Spretne i pametne ruke lako su se snašle s tim šalom.“<sup>36</sup>

---

<sup>34</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.57

<sup>35</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.57

<sup>36</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.57

Psihoanalitički gledano ovaj opis možemo analizirati u nekoliko aspekata. Opis "spretne, pametne ruke" koji koristi za djevojku s kojom je emocionalno povezan, može reflektirati njegovu percepciju djevojke kao na seksualno privlačne i inteligentne osobu. Freud tvrdi da osoba, kao rezultat nesvjesnih procesa, bira određeni objekt (osobu ili stvar) svoje ljubavi i žudnje, te da u tom izboru veoma važnu ulogu imaju rani doživljaji iz djetinjstva, roditeljske figure i potisnute želje. U navedenom citatu, opis koji lik daje svom ljubavnom objektu, odnosno Nüzhet, može nam dati nagovještaj o tome zašto je ona toliko važna i privlačna njegovom nesvjesnom segmentu. Naime, tokom cijelog romana vidimo da glavni lik gaji veliku ljubav prema čitanju, što se vidi po tome što donosi knjige paši i čita mu ih. Također, iz rečenice "Pa, kako ti se čini doktor Ragip?"<sup>37</sup> i činjenice da ga paša ponekad pita za mišljenje, vidimo da se njegova inteligencija cijeni, da se smatra pametnom i važnom osobom. Iz ovoga možemo zaključiti da je za ovo "bolesno dijete" inteligencija neka vrsta moći, izvora utjecaja i važnog koncepta u njegovom socijalnom okruženju.

Freud također objašnjava emocije poput ljubavi i želje pojmovima libido (seksualna energija) i Eros (nagon za životom). Opisujući voljenu djevojku kao nekog ko ima "spretne" i "pametne" ruke, on zapravo aludira na njenu fizičku gracioznost i intelektualne sposobnosti, sugerirajući da je ona privlačna i fizički i psihički. To upućuje na to da se libidinalna energija lika usmjerava na ljubavni objekt na oba načina.

S druge strane, prema Freudu, voljena osoba se često idealizuje. U tom procesu, pojedinac preuveličava određene osobine voljene osobe i percipira ih kao savršene. Korištenje pridjeva „pametne“ i „spretne“ za Nüzhetine ruke može biti pokazatelj toga kako je on želi vidjeti. Slična formulacija se koristi i za opisivanje teško objašnjivog koncepta ljubavi. Izraz „ljubav je slijepa“ ukazuje na činjenicu da osoba nije u stanju objektivno vidjeti stvari vezane za voljenu osobu, što je ekvivalentno idealizaciji i dodatno povećava privrženost i divljenje prema objektu ljubavi. Mladić se sve više predaje svojoj ljubavi prema Nüzhet, zaboravljajući na svoju bolest.

"Pažljivo sam je promatrao, nastojeći da vidim samo njua ne druge predmete koji mi se miješaju u vidno polje, kako bi njena slika u mojim očima ostala čista."<sup>38</sup>

---

<sup>37</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.67

<sup>38</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.57

Bolesni mladić, prema Sigmundu Freudu, nalazi se u genitalnoj fazi psihoseksualnog razvoja. Ova faza karakterizirana je brzim rastom, povećanjem seksualnih nagona, nepotpuno razvijenim identitetom i nedovoljno utvrđenim društvenim statusom.<sup>39</sup>

Večera kod paše, na kojoj je prisutan i doktor Ragip, pretvorila se u žučnu raspravu o stranim školama i općenitom divljenju Zapadu, što je postajalo sve izraženije u vrijeme slabljenja Osmanskog carstva. Glavni lik se protivi vesternizaciji i zalaže se za očuvanje turskog jezika. Međutim, paša i doktor Ragip su ujedinjeni u suprotnom stavu, što teško pada bolesnom mladiću. Osim što se bori s oprečnim mišljenjima, on se osjeća usamljeno jer ga je napustila i Nüzhet, koja je stala na stranu njegovih protivnika. Svoj osjećaj usamljenosti i razočaranja izražava riječima: "To mi je bila najslabija tačka."<sup>40</sup> Ova situacija još više otežava njegovo suočavanje s agresivnošću i ljutnjom, karakterističnim za genitalnu fazu razvoja koju proživljava, te ga prisiljava da te osjećaje potisne. Bijes koji je osjećao prema paši i doktoru Ragipu ogleda se i u mislima koje su mu prolazile kroz glavu tokom njihove rasprave.

Ono što me je sprečavalo da progovorim bila je moja mržnja. Mučila me je pomisao da moram raspravljati s ovim ljudima koji su, pod utjecajem stranih sila, toliko izgubili svoj identitet da nisu u stanju razumjeti ni najjednostavnije društvene probleme. Nisam vidio drugog rješenja osim da se odsjeku ove glave koje je potpuno spljoštio snažni valjk stranih škola u Turskoj.<sup>41</sup>

Kroz čitav roman su jasno uočljivi obrasci ponašanja koji su u skladu s ovom teorijom. Prema psihoanalitičkoj teoriji, problemi koji su ostali neriješeni iz djetinjstva pokušat će se riješiti u ovoj genitalnoj fazi u kojoj se nalazi bolesni mladić.

"Još uvijek nisam mogao shvatiti da je volim, ali bio sam sretan."<sup>42</sup>

Glavni lik romana, obuzet složenim emocijama, nije u stanju razumjeti da li to prava ljubav, strast ili nešto sasvim drugo. U tom kontekstu, tumačenje nudi Freudov Edipov kompleks, jedan od temeljnih koncepata u psihoanalizi koji se odnosi na formiranje seksualnog identiteta i psihološkog razvoja pojedinca. Prema ovoj teoriji, dječak nesvjesno gaji želju da eliminira oca i

---

<sup>39</sup>M.Orhan Öztürk, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara, 2004, s.92

<sup>40</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.73

<sup>41</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.73-74

<sup>42</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.56



posjeduje majku, dok djevojčica mašta o seksualnom odnosu s ocem. Ovaj proces se javlja u falusnoj fazi i rješava se kada dijete internalizira incest tabue.<sup>43</sup>

Vremenom sam primijetio kako smo se udaljili jedno od drugog, između nas su se nagomilali nevidljivi zidovi neslaganja, a ja sam uživao rušiti ih. Međutim, srušivši jedan, našao bih se pred još većim. To me je istovremeno veselilo i žalostilo. Otvarajući se jedno drugom još smo se višezatvarali u sebe. Dok smo nekada otvoreno dijelili sve, sada smo počeli šutjeti, obuzeti sumnjama i kalkulacijama koje su me iznenadile. Naš razgovor je postao potreba. S vremenom, umjesto da se bolje upoznajemo, postajali smo stranci jedno drugome.<sup>44</sup>

Glavni lik, riječima: „Međutim, srušivši jedan, našao bih se pred još većim. To me je istovremeno veselilo i žalostilo.“, osim što otkriva svoju emocionalnu nestabilnost, ukazuje i na neke paradoksalne aspekte ljubavi. Strastvena želja za voljenom osobom, bez obzira na poteškoće, kod zaljubljenog istovremeno budi i izdržljivost i otpornost. To vidimo u izjavi "i ja sam uživao rušiti ih“.

#### 4.2. Tragovi pod svijesti: Put kraljevstva<sup>45</sup> i unutrašnji tokovi

Freud tvrdi da su snovi simbolične reprezentacije nesvjesnih želja i konflikata. Slike i događaji koji se pojavljuju u snovima često nose metaforičko značenje. Polazeći od ove pretpostavke, možemo kroz metafore analizirati snove ili maštarije bolesnog mladića kako bismo razumjeli njegove nesvjesne strahove i želje.

Mladić svoj san opisuje na sljedeći način:

"Čovjek koji roni u moruna mjesečini, čudna svjetlost koja mu miluje kapke dok je pod vodom, čudni zvukovi koji mu pune uši... I svuda oko njega, Nüzhet u različitim oblicima."

Mjesečina često simbolizira romantiku i ljubav. Prepustiti se mjesečinom okupanom moru može se protumačiti kao slobodno izražavanje ljubavi i seksualnosti kod bolesnog mladića. Različiti oblici u kojima se pojavljuje Nüzhet mogu ukazivati na različite aspekte te ljubavi ili na potisnute

---

<sup>43</sup>Terry Eagleton, *Edebiyat Kuramı*, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2004, s.192

<sup>44</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.28-29

<sup>45</sup> Sigmund Freud smatra snove kraljevskim putem koji vodi ka podsvijesti.

želje koje sanjar želi doživjeti. Čudne svjetlosti koje mu miluju kapke i čudni zvukovi mogu se protumačiti kao usamljenost tokom bolesti, kao nemogućnost stvaranja pravih veza s obitelji i okolinom ili kao strah od otkrivanja i prihvaćanja potisnutih želja.

Ovaj san se može protumačiti kao odraz intenzivne, možda potisnute žudnje za Nüzhet i nespješnih sukoba koje ta žudnja izaziva. To se može tumačiti kao izražavanje osjećaja i želja koje dijete svjesno ne prihvaća ili izbjegava.

Osim snova, u ovom dijelu analize možemo govoriti i o unutarnjem monologu i slobodnoj asocijaciji. Sva tri elementa povezana su s izražavanjem nespješnih misli i želja te su i usko međusobno povezana. Slobodna asocijacija odražava slobodno izražavanje nespješnih misli ili želja. U tom smislu, može se povezati s Freudovom tehnikom "slobodnih asocijacija."

Iza mene nestaje grad. Koljena su mi skliještena. Bolest i priroda. Među borovima bjelina. Konstitucija! Konstitucija! Za vas je prije svega to. Ispod vrata naše kuće djeca, odjednom oštar krik. Da li još malo da izdržimo? Šal koji je strina pružila Paši i prezir, podsmijeh, mržnja, dominacija iza prividne ljubaznosti na Pašinom licu dok mi pruža ruku, , sjena svijeće koja podrhtava,, raste i nestaje. Živa, zaigranog oka, crna i nepomična. Nisam mogao spavati, kaže, ni ja nisam mogao, zašto ti nisi mogao spavati? Ja sam nešto razmišljao , i ja sam nešto. Šal preko košulje... Lagani vjetar ulazi kroz otvorena balkonska vrata iza mene. Gdje su moje knjige? Golo, žuto, dugačko tijelo. Obrazi su mu upali i obrijao se. Horatio! Reci mi nešto! Šta da kažem, gospodine?<sup>46</sup>

U ovom primjeru iz romana svjedočimo toku svijesti, gdje se misli, sjećanja i slike koje se trenutno javljaju kod glavog lika povezuju na nespješan i neuređen način. S druge strane, u ovom romanu također svjedočimo primjerima unutrašnjeg monologa, gdje lik direktno izražava svoje misli, emocije i vrijednosne stavove. Na primjer, naredni unutrašnji monolog koji izgovara bolesni mladić otkriva njegove osobne vrijednosti i utjecaj prošlih iskustava.

Bio sam u takvim godinama, takvog karaktera, a u djetinjstvu sam se rijetko igrao i nisam naučio lagati da mi je laž izgledala kao najveći zločin pa sam se čudio kako ljudi, pa čak i stvari, mogu podnijeti izgovorenu laž. Svi bi trebali da se pobune protiv laži. Crijeper na krovu bi trebao da leti, drveće da se iščupa iz korijena i u tren oka pretvori u prašinu u

---

<sup>46</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, 2024, İstanbul, s.45

zraku, prozori bi trebali da se razbiju, čak i zvijezde na nebu bi trebale pasti i razbiti se u hiljade komada... Jadni licemjери.<sup>47</sup>

#### 4.3. Anksioznost i odbrambeni mehanizmi

Vanjski svijet može biti privlačan čovjeku, ali i zastrašujući. Strah je osjećaj koji čovjek doživljava pred objektivnim opasnostima u vanjskom svijetu, jer svaki organizam teži da održi optimalnu ravnotežu. Svaki faktor koji može poremetiti tu ravnotežu percipira se kao opasnost i izaziva obrambenu reakciju. To su obično bijeg ili napad. Međutim, čovjeku ne prijete samo samo vanjske fizičke opasnosti. Čovjek se može plašiti i svojih unutarnjih nagona, sklonosti, sjećanja iz prošlosti. Sve što je čovjeku neugodno može se percipirati kao opasnost. Dakle, dok je svjesna reakcija na opasnost strah, nesvjesna reakcija na nesvjesnu opasnost, čiji objekt osoba ne prepoznaje, je anksioznost. Freud objašnjava anksioznost neriješenim Edipovim kompleksom.<sup>48</sup> Ako se anksioznost ne može kontrolirati, osoba se može osjećati bespomoćno kao dijete. Freud također kaže da prva anksioznost u ljudskom životu počinje rođenjem. Za bebu koja je izvađena iz toplog, zaštićenog majčinog trbuha i koja se našla u bučnom i složenom okruženju vanjskog svijeta, prva anksioznost je upravo taj porođajni šok<sup>49</sup>. Horney, poznati teoretičar, temeljnu anksioznost definira kao "osjećaj usamljenosti i bespomoćnosti u neprijateljskom svijetu".<sup>50</sup> Ako organizam ne pronađe racionalne načine da se nosi s anksioznošću, ego pribjegava nerealnim načinima, koji se u psihoanalizi nazivaju obrambeni mehanizmi. To je jedan od važnih pojmova koje je Freud uveo u psihoanalizu. To su uglavnom nesvjesni procesi, a osoba nije svjesna ni opasnosti ni odbrane koju koristi. Potiskivanje, poricanje, idealizacija, sanjarenje, identifikacija, internalizacija su samo neki od njih.

Kada mladića u romanu pitaju za mišljenje o doktoru Ragipu, on u svom odgovoru koristi usporedbu i kaže: 'Odgovorio sam mirno poput liječnika koji je siguran u svoju dijagnozu'. Ovaj dio se može objasniti na nekoliko načina: prvo, uspoređujući sebe s autoritativnom figurom, jakim, zdravim, snažnim i samouvjerenim liječnikom, on pokazuje kako se identificira s tom figurom, ali on tako želi i potvrditi tačnost svoje dijagnoze (da Ragip nije prikladan za Nüzhet). S druge strane, pokušavajući sakriti svoju slabost i nemoć iza figure liječnika, on koristi određenu vrstu odbrane.

---

<sup>47</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, 2024, İstanbul, s.51-52

<sup>48</sup>Engin Geçtan, *Psikanaliz ve Sonrası*, Metis Yayınları, İstanbul, 2002, s.46

<sup>49</sup>Engin Geçtan, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*, Metis Yayınları, İstanbul, 2003, s.60

<sup>50</sup>Engin Geçtan, *Psikanaliz ve Sonrası*, Metis Yayınları, İstanbul, 2002, s.233

Ako to posmatramo u kontekstu Freudovog Edipovog kompleksa, činjenica da Nüzhet želi doktora i da se bolesni mladić identificira s doktorom ukazuje na to da se nesvjesno natječe s doktorom, odnosno s svojim rivalom u borbi za Nüzhetinu ljubav. Preuzimajući autoritet i ulogu doktora, on pokušava da zauzme njegovo mjesto u Nüzhetinim očima, što se može protumačiti kao odraz rivalstva s očevom figurom, koje je tipično za Edipov kompleks, pri čemu doktor ovdje predstavlja očevu figuru.

Tokom večere na kojoj je prisutan i doktor Ragip, Nüzhetin udvarač, supruga paše, Nüzhet i doktor Ragip izražavaju svoje saosjećanje prema bolesnom mladiću što njega jako vrijeđa. Kada doktor Ragip kaže: 'Možemo u vezi s njegovim stanjem konsultovati uspješne hirurge, gospodine paša', bolesni mladić uzvraća povišenim tonom: „Bio sam kod svih“, iznenadivši time i samog sebe da bi se odmah zatim pokušao umiriti.

Ovdje se može uočiti eksplozija potisnutih osjećaja i misli koje teže da izađu na površinu. Pošto je ovaj mladić bio bolestan od svoje osme godine, vjerovatno je u svom okruženju često doživljavao kao nedovoljan, slab i vrijedan sažaljenja. A to je vrlo teško podnijeti, posebno ako u svom okruženju nema odgovarajuću podršku. Ono što svijest dovodi do anksioznosti - konfliktni osjećaji i misli - potiskuju se u nesvjesno'.<sup>51</sup>Taj mladić koji se već godinama osjeća ranjivo i nemoćno, sada biva izložen sažaljenju, i suosjećanju djevojke u koju je zaljubljen, doživljava emocionalni slom, a njegovi potisnuti osjećaji izlaze na vidjelo.

Nakon što Nüzhet postane uznemirena zbog laži koju je rekla bolesnom mladuću o braku s doktorom Ragipom, nailazimo na primjer Freudovog odbrambenog mehanizma koji se naziva 'okretanje protiv sebe'.

Još jedan odbrambeni mehanizam je i maštanje, odnosno to kada osoba sanjarenjem pokušava da zadovolji svoje želje i nagone koje ne može da ostvari u stvarnom svijetu. Posebno u adolescenciji, veliki broj želja koje su pod utjecajem individualnih i društvenih ograničenja, zadovoljava se maštanjem.

"O Bože , zašto sam večeras osuđen da ležim u ovoj sobi, zašto se ne mogu ustati i otići pješice kući, a da ne padnem u nesvijest na kauč u svom domu?"

"Nuzhet mi je stalno u mislima, pored svih tih razmišljanja."

---

<sup>51</sup>Oğuz Cebeci, *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*, İthaki Yayınları, İstanbul, 2014, s.487

"No, ona me proganja. Čak i u najdubljim dijelovima moje duše, uporno se probija kroz gomile misli, gurajući ih na stranu, i vlada mojom sviješću, tjerajući me da se budim obliven znojem."<sup>52</sup>

#### 4.4. Samoća i mladićeva patnja

Glavni lik romana, riječima: 'Bio sam tako mlad, imao sam takav temperament, a u djetinjstvu sam se rijetko igrao.', ukazuje na rano suočavanje s bolešću. Zbog toga je značajan dio vremena koje bi inače proveo u druženju sa vršnjacima, osuđen provesti bolničkom okruženju. Ta rana socijalna izolacija ostavila je dubok psihološki gubitak koji će se odraziti na njegov kasniji život.

Po povratku iz bolnice u raskošnu vilu, bolesni mladić je obuzet osjećajem nelagodnosti zbog duboke tišine koja ga je dočekala. Ta neobična tišina, tako različita od svega što je doživio dotad, bila bi znak da se nešto bitno promijenilo. U tom trenutku, mladić proživljava sljedeće :

„Izlazeći iz sobe, osjećao sam se izgubljeno i dezorijentirano. Ova kuća, koja mi je nekada bila dom, a ljudi u njoj, koji su mi nekad bili najbliži, odjednom su mi postali potpuno strani. Sve one niti koje su nas povezivale, sve one uspomene koje smo dijelili, kao da su se istopile u zraku.“<sup>53</sup>

Engin Geçtan, u svom djelu *Biti čovjek*, ističe kako apsolutna tišina može kod pojedinaca izazvati različite, ponekad i oprečne reakcije: od panike do dubokog mira. Te individualne oscilacije rezultat su kompleksne interakcije kulturnih, personalnih i socijalnih faktora. U kontekstu savremenog društva, percepcija sebe i drugih je značajno uslovljena socijalnim interakcijama. Izolacija, kao stanje redukovane socijalne interakcije, može dovesti do osjećaja dezintegracije identiteta. Takvo stanje otuđenja doživljava i bolesni mladić .

„Ja sam također bio dio te grupe i među nama nije bilo nikoga starijeg“<sup>54</sup>

I sam sam satima stajao pred vratima ambulante, bez ikoga da me prati. Sam sam prolazio kroz željezna vrata, korak po korak približavajući se devetom odjelu. Divio sam se se zdravlju drveća, ulazio u hodnik obasjan nekom čudnom bijelom svjetlošću koja mi je

---

<sup>52</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.92

<sup>53</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.43

<sup>54</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.9

izazivala strah. Sklonivši se neki mračni kut, mirno sam čekao, sav skupljen od straha, osjećajući kako moj život polako iščezava.<sup>55</sup>

U navedenom citatu svjedočimo o dubokoj usamljenosti i anksioznosti glavnog lika. Riječi poput "stajanje satima ispred ambulanti" i "Sam sam prolazio kroz željezna vrata" otkrivaju njegovu konstantnu zabrinutost i očaj. Čak i opis vrata kao "željeznih" sugerira da je to neko mjesto nalik zatvoru. Sam naslov, *Muka usamljenog mladića*, usamljenost uspoređuje s nepodnošljivim, intenzivnim bolom, a opis djeteta koje se "skupčilo od straha i osjećalo kako mu blijedi boja" potvrđuje tu bolnu istinu.

Engin Geçtan, govoreći o usamljenosti, kaže: "Usamljenost je tako bolan i zastrašujući osjećaj da ljudi čine sve što je u njihovoj moći da se ne suoče s njim."<sup>56</sup> Usamljenost se na društvenom nivou percipira toliko strašnom da strah od nje ponekad sprječava ljude da vide pozitivne strane povremenog osamljivanja. Naravno, postoje različite vrste usamljenosti: fizička usamljenost, usamljenost koja proizlazi iz osjećaja nepripadanja u društvu, usamljenost koju pojedinac doživljava na mentalnom i emocionalnom nivou, egzistencijalna ili socijalna izolacija.

U romanu su prikazane različite vrste usamljenosti koju doživljava glavni lik. Hodnici u kojima je od malih nogu čekao na pregled, boravak u bolničkim sobama tokom liječenja i bol koje je proživljavao izazivaju osjećaj fizičke usamljenosti, dok ograničene društvene interakcije s okolinom pojačavaju njegovu emocionalnu usamljenost. On opisuje svoje ograničene i površne odnose opisuje riječima:

"Svako je toliko fokusiran na sebe da drugima posvećuje malo pažnje"

#### 4.5. Melanholične dubine: Tuga i depresija

Glavni lik romana suočio se s teškom bolešću u djetinjstvu, koja je za njega postala trajna i životno ugrožavajuća trauma. Gledano kroz Freudova teoriju potiskivanja, može se zaključiti da je spomenuti lik roman potisnuo svoje osjećaje vezane uz bolest u nesvjesno, ali da su se ti osjećaji ponovno pojavili u obliku melanholije i beznada. Ta trauma duboko je utjecala na njegov odnos prema svijetu i opće raspoloženje.

Traumatična iskustva uzrokovana bolešću su kod ovog pojedinca izazvala duboko ukorijenjen osjećaj stalne ugroženosti. Prema Freudovoj teoriji 'ponavljanja traume', osoba nesvjesno nastoji

---

<sup>55</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2024, s.9

<sup>56</sup>Engin Geçtan, *İnsan Olmak*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000, s.109

ponovno proživjeti traumatična događaja. U ovom slučaju, to se očituje u stalnom vraćanju na osjećaje beznađa i poraza povezane s bolešću.

Freud u svom radu *Žal i melanholija* navodi da su simptomi depresije slični simptomima žalosti i ističe sličnosti i razlike između njih. Prema njemu, osoba koja tuguje jer gubi stvarni objekt ljubavi, a dužina žalosti varira ovisno o snazi vezanosti za izgubljeno. Tokom ovog perioda, osoba može osjećati duboku tugu, bol, žalost, beznađe, letargiju, nemogućnost uživanja, osjećaj bezvrijednosti i praznine. S vremenom se ovi simptomi smanjuju.

Kod osobe koja se osjeća depresivno, situacija je slična, ali i donekle različita:

Depresivne osobe, za razliku od onih koji tuguju, možda nisu doživjele stvarni gubitak, gubitak objekta ljubavi. Freud stoga tvrdi da u tom slučaju mora postojati neki nesvjesni imaginativni gubitak. Kod depresivnih osoba, pored osjećaja gubitka, za razliku od onih koji tuguju, uočava se i gubitak samopoštovanja. Upravo u tome je razlika.

U ovom romanu je riječ o gubitku osobe koja se u vrlo mladoj dobi suočila s bolešću i doživjela depresiju u različitim oblicima. Taj gubitak se može opisati kao gubitak zdravlja, gubitak zdravog djetinjstva.

Depresivno stanje se manifestuje kroz osjećaj tuge, beznađa, nezadovoljstva, anksioznosti, nesigurnosti, kao i kroz afektivnu otupljenost i iracionalnost.<sup>57</sup> Karakterističan je jutarnji anhedonizam i insomnija.

„Kada sam legao, osjećao sam se teže nego ikada prije. Bol je još više otežavao moju patnju.“<sup>58</sup>

Shvatio sam samo jednu stvar, da sam jako nesretan. Te noći sam to itekako osjetio u krevetu.<sup>59</sup>

Nisam mogao zaspati, bolovi su se pojačali, ali sam te noći volio fizičku bol koja je bila plemenita, jednostavna i čista u usporedbi s duševnom patnjom.“<sup>60</sup>

Psikodinamička teorija sugerira da su određeni mehanizmi uključeni u osjećaj depresije ili potištenosti. Prvo, kod pojedinca je superego rigidan i kažnjavajući. Drugo, mogu postojati snažne ambivalentne emocije prema introjektovanom objektu ljubavi koje su potisnute u sebe. Treće,

---

<sup>57</sup>M.Orhan Öztürk, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Nobel Tıp Kitabevi, Ankara, s.306

<sup>58</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.27

<sup>59</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.29

<sup>60</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.74

dolazi do gubitka, bilo stvarnog ili imaginarnog, što izaziva osjećaje ljubavi, mržnje i krivice. Kao posljedica, samopoštovanje opada i pojedinac se osjeća bezvrijedno.<sup>61</sup>

Bio sam u takvim godinama, takvog karakteraa u djetinjstvu sam se rijetko igrao i nisam naučio lagati da mi je laž izgledala kao najveći zločin pa sam se i čudio kako ljudi, pa čak i stvari, mogu podnijeti izgovorenu laž. Svi bi trebali da se pobune protiv laži. Crijep na krovu bi trebao da leti, drveće da se iščupa iz korijena i u tren oka pretvori u prašinu u zraku, prozori bi trebali da se razbiju, čak i zvijezde na nebu bi trebale pasti i razbiti se u hiljade komada... Jadni licemjeri...<sup>62</sup>

Ovdje jasno vidimo da je mladić doživio gubitak. Pacijentovo žaljenje zbog gubitka djevojke kojoj je vjerovao očituje se u njegovim razmišljanjima . Nakon toga, svoj osjećaj mržnje on izražava sljedećim riječima: 'Krovni crepovi trebaju letjeti, drveće treba biti iščupano iz korijena i pretvoreno u prašinu u sekundi, prozori se trebaju razbiti, čak i zvijezde trebaju pasti i razbiti se na hiljade komada na nebu...'<sup>63</sup>A zatim, riječima 'Jadni molilac', istovremeno doživljava samosažaljenje, prezir i nisko samopoštovanje.

Opisi vlastitog stanja: „momenat u kojem sebe volim, momenat u kojem sebe žalim“ zapažaju se onda kada se on ne osjeća najbolje, kada se osjeća bezvrijedno. „Jedino me ovo štiti: ova ljubav, ova milost.“Glavni lik time objašnjava kako se jedino milošću prema samom sebi može boriti protiv slabosti koju osjeća zbog bolesne noge. Također, ljubav prema sebi definiše kao milost. „I hodam kao da ne osjećam bol u koljenu, kao da idem sigurnim i mirnim putem koji vodi negdje u moju budućnost.“<sup>64</sup>

Prema Freudovoj teoriji, ambivalencija je česta pojava, posebno onda kada se prema istoj osobi ili objektu istovremeno osjećaju suprotne emocije, kao što su ljubav i mržnja. Freud naglašava da je ova pojava posebno povezana sa složenim emocijama koje se gaje prema roditeljima u djetinjstvu. U romanu, glavni lik živi samo sa majkom i nema nikakvih informacija o ocu, ali je moguće da je i bolesno dijete doživljavalo slične dvojake emocije i prema ocu (čak i ako je oca izgubilo smrću ili razdvajanjem). Štoviše, moguće je da je doživljavalo slične oscilacije i prema majci koja je živa, ali s kojom, unutar romana, nema blizak odnos.

---

<sup>61</sup>M.Orhan Öztürk, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Nobel Tıp Kitapevleri, Ankara, 2004, s.303

<sup>62</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.51

<sup>63</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.51

<sup>64</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.14



Svijest mi je bježala od svjetla moje bolest, pa sam se zato prepuštao mračnijim i skrivenijim putevima svoje duše, uranjajući u strašnije i zbunjujuće fantazije. S vremena na vrijeme, izlazeći iz te tame i gledajući u brežuljke koje je obasjavalo podnevno sunce, osjećao sam se kao da sam iz mračne sobe iznenada prebačen na jako osvijetljeno mjesto, pa bi mi oči zasjale od iznenađenja.<sup>65</sup>

Glavni lik izražavajući pojavljivanje svjetlosti nakon tame, pokazuje pravi primjer ambivalencije.

„Ali nisam mogao dugo gledati u to svjetlo. Čak i sunčeva svjetlost, kada bi dotakla moje oči, gasila bi se kao da sam pao u more tame koje je veće od mene samog, i poprimala bi boju moje nutrine.“<sup>66</sup>

Navedeni primjer privlači pažnju s dijelom „poprimala bi boju moje nutrine“ gdje je moguće primijetiti oblik ambivalencije koji metaforički ukazuje na njegovu slabost.

Jednog dana, kada više nije mogao razgovarati s Nüzhet i kada je njihov odnos zahladio bolesni mladić je ponovio osvijestio svoju melanholiju sljedećim riječima: "Počinjem dobivati loše nagovještaje u vezi sa svojom budućnošću. Neka melanholija me je stalno obuzimala, jedna od onih dubokih tuga koja utišava i blijedi svakog časa, koja me udaljava čak i od mene samog, odvodi moju dušu na napuštene otoke čije mape ne poznajem, izgoneći me izvan mojih vlastitih granica."<sup>67</sup>. Glavni lik, birajući izraze kao što su 'napušteni otok' i 'izgon izvan vlastitih granica', duboko izražava osjećaj usamljenosti i tuge.

#### 4.6. Oscilacije između oprečnih stanja

Psihoanalitička teorija pruža nam mnoge koncepte za razumijevanje kompleksne strukture ljudskog uma i kontradikcija unutar njega. Freud zagovara da postoji stalni sukob između elemenata koji oblikuju ljudsku psihologiju i te sukobe izražava kroz kontradiktornost: svijest-nesvijest, eros-thanatos, id-ego-superego, zadovoljstvo-suzbijanje, princip zadovoljstva-princip realnosti. U *Devetom odjeljenju ortopedijeta* također su uočljiva oprečna stanja kroz koja prolazi mladi bolesnik. Ove kontradiktornosti su usko povezane s njegovim mentalnom stanjem. On sesuočava sa kontradiktornostima kao što su: zatvoren prostor-priroda, zdravlje-bolest, bogatstvo-

---

<sup>65</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2024, s.15

<sup>66</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2024, s.15

<sup>67</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2024, s.75

siromaštvo, ponos-inferiornost, tuga-sreća, život-smrt, nada-strah, svjetlost-tama, istina-laž itd., i tumači svoje boli, radosti, tuge, nade kroz te oscilacije.

Hodao sam prema devetom odjelu ortopedije, zavideći zdravlju čak i drveća, i ulazio u taj hodnik čija su staklena vrata blistala čudnom bjelinom, zasljepljujući me svjetlom koje se u meni miješalo sa strahom i raslo. Zatim bih se povukao u neki ćošak, sam, ne bih se micao, šutio bih, čekao, skupio se od straha, osjećajući kako mi blijedi boja. Bolesni mladić ovdje čitatelju predstavlja kontrast između zdravlja drveća, a tame i prostranosti i svježine prirode, s jedne strane, i bolnice, hodnika, ćoška i bolesti, s druge strane.

"Čovjek u bijelom mantilu, snažan i mišićav, prstom pokazao je pokazao na mene i glasno me pozvao. Iz mračnog hodnika ušao sam u svijetlu ordinaciju punu bjeline."Kao što se vidi iz navedenog, čovjek u bijelom mantilu, doima se snažan i zdrav i pokazuje na bolesno dijete, a prijelaz iz mračnog hodnika u svijetlu ordinaciju opet se ostvaruje kroz potpune suprotnosti.

Kada je Nuzhet, koja je imala šansu da se uda za doktora Ragiba, rekla je : "Pa, neću se odmah udati samo zato što me doktor Ragib želi."<sup>68</sup> glavni lik je doživio još jedan unutarnjisukobkoji je opisao riječima: "Odmah sam je htio zagrliti. Te riječi su mi postale garancija ljubavi. U jednom trenutku sam pomislio da sam puno toga naučio. Ali, nakon malo razmišljanja, shvatio sam da bi to mogla biti samo utjeha i odjednom me obuzela tuga."<sup>69</sup> Kod bolesnog mladića oscilacije između radosti i tuge se smjenjuju vrlo brzo.

#### 4.7. Bolest, smrt i želja za životom

Pojedinci koji boluju od teških bolesti mogu doživjeti psihičko pogoršanje i osjetiti potrebu za sigurnošću. Teška bolest može dovesti do brzog aktiviranja odbrambenih mehanizama u podsvijesti. Na primjer, pacijenti mogu negirati činjenicu da im je potrebna intenzivna i dugotrajna terapija kako bi održali nadu, ili se možda ne žele pridržavati tražene saradnje kako bi imali osjećaj kontrole.

---

<sup>68</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2024, s.25

<sup>69</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2024, s.25

„Shvativši da ću se udaviti među valovima, prepustio sam se vodi, kao oni što se predaju sudbini i željno iščekuju kraj. Nisam imao nikakvog duhovnog utočišta osim utjehe u činjenici da nemam više nikakvih nada. Više nisam ništa očekivao, niti predviđao.“<sup>70</sup>

Bolesni mladić počinje svojoj bolesnoj nozi davati ljudske osobine, gledajući na nju kao na živo biće. Dijete koje se zbog bolesti osjeća izolirano počinje svoju bolesnu nogu doživljavati kao drugu osobu koja je uvijek s njim.

U trenucima odijevanja, previjanja, mirovanja na ležaju, satima zurim u svoj nesretni ud. Svaki njegov dio, svaki pokret, svaki novi oblik koji poprimi postaje mi novi doživljaj, oživljava, dobiva na važnosti, stječe osobnost i među zdravim udovima, poput brata osuđenog na smrt, ćutke miruje u svojoj zabrinutosti.

U romanu, koncept bolesti je u svijesti bolesnog mladića opisan metaforama "hladnoće i tame". Hladnoća asocira na usamljenost i hladno lice smrti, dok tama korespondira s neizvjesnim i podsvjesnim strahovima.

„Mračni hodnik. Iza zatvorenih vrata, hladna para s smrznutih pravokutnih stakala, udara u visoke gole zidove i pretvara se u led.“<sup>71</sup>

Ovdje spomenuta tama je mnogo više od vizuelne tame koju vidi bolesni mladić, ona je odraz bespomoćnosti i depresije u dubinama duše I na drugim mjestima u romanu, naglašava se otpor prema svjetlu dok se bolesni mladić osjeća potpuno sjedinjen s tom tamom:

"Međutim, nisam mogao da gledam ovo svjetlo; čak i kada sunce dotakne u moje oči, odmah se gasi kao da pada u ogromno more tame koje je veće od mene i uzima boju mog unutrašnjeg svijeta."<sup>72</sup>

Deveti odjel u bolnici može se smatrati metaforom za unutrašnji svijet i psihološko stanje lika. Bolnica na izvjestan način predstavlja proces fizičkog i emotivnog ozdravljenja.

"Sutra ću izaći iz bolnice. Plašim se živjeti vani. Ovdje sam se toliko navikao na sigurnu patnju da ću osjećati prazninu u duši ako je napustim."<sup>73</sup>

---

<sup>70</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2024, s.88

<sup>71</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2024, s.7

<sup>72</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2024, s.15

Prema psihoanalitičkoj teoriji, stanje bolesnog mladića koji se teško odvaja od bolnice možemo tumačiti kao odsustvo spremnosti da se odvoji od patnje i strpljenja, koji su postali dio njegove stvarnosti, slično kao što je noga fizički dio njegovog tijela. Ako bi patnjom prožeto stanje prestalo u trenutku kada napusti bolnicu, to bi značilo da on sada treba preuzeti odgovornost za nove izazove poput ozdravljenja, sticanja identiteta, mirnog života i slobodnog donošenja odluka, što nije lak put.

Borba glavnog lika s fizičkom bolešću snažno utječe na njegov unutrašnji svijet. Proces bolesti koji je započeo još u djetinjstvu otkriva njegove nesusjesne strahove, naročito strah od gubitka udova, smrti i nestanka te pokazuje kako se sve to pretvara u unutrašnji konflikt s življenjem (Eros).

"Toliko je mnogo stvari koje treba vidjeti, čuti, okusiti, pročitati, napisati i uraditi da se bojim da moj život neće biti dovoljan da se sve to stigne. Osjećam dug prema samom sebi." Navedeni citat ilustrira kako on gleda na život i sve ono što ga donosi želja za životom (Eros).

Prema Freudu, odnos između smrti i života zauzima značajno mjesto u nesusjesnim procesima pojedinca. U romanu, scena u kojoj mladić u bolnici vidi leševe predstavlja trenutak kada postaje svjestan svoje smrtnosti i krhkosti života, te biva duboko pogođeno tim saznanjem.

"Sljepoočice su mu uvučene i izgledaju izmoreno. Čelo mu je jako naborano. Na licu se vidi intenzivna mržnja i patnja: kao da još uvijek živi, kao da trpi mučenje, kao da još uvijek ima snažne osjećaje."<sup>74</sup> Navedeni opis leša proizilazi iz unutarnje spoznaje i osjećaja koje lik nosi u sebi.

"Vjerovao sam da imam iskustvočovjeka koji je prešao četrdesetu."<sup>75</sup>

Tim riječima bolesni mladić govori o tome da sebe ne doživljava u skladu sa svojom životnom dobi i identitetom. Umjesto toga, ponekad se vidi u tijelu mrtvog, ponekad u odrasloj osobi koja je prešla četrdesetu, a ponekad u kući koja se ruši. On rane svoje duše opisuje kroz zapanjujuće metafore.

---

<sup>74</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.37

<sup>75</sup>Peyami Safa, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2024, s.27

Freud sugerira da u trenutku kada unutarnji instinkti koji podržavaju život postanu nedovoljnina scenu stupa instinkt smrti. Konačni cilj života je smrt; smrt je stanje u kojem ego više neće biti povrijeđen, stanje sreće i mirnog spokoja. Eros, odnosno instinkt života, je sila koja stvara historiju; ali je u tragičnom sukobu s Thanatosom, odnosno instinktom smrti. Dok pokušavamo napredovati, stalno se vraćamo, čak i u onu fazu koja prethodi trenutku kada smo postali svjesni.<sup>76</sup>

Freud je istakao da, dok se govori o smrti, postoji sklonost da se vraćamo na beživotne forme iz prvobitnih stanja i. Konačno dok instinkt za preživljavanjem teži okupljanju i stvaranju, instinkt smrti teži razbijanju, raspadanju i smanjivanju. Vremenom je Freud revidirao svoju teoriju i ponudio različita stajališta o smrti.

Sa Freudovim pojmovima Eros (instinkt života) i Thanatos (instinkt smrti), ljubav koju bolesni mladić osjeća prema Nüzhet može se smatrati odrazom instinkta života. Ta ljubav može funkcionirati kao obrambeni mehanizam protiv straha od smrti i teških misli, depresije, boli i patnji koje donosi njegova bolest. Privrženost koju osjeća prema Nüzhet može se tumačiti kao njegov pokušaj da se drži Erosa, koji predstavlja život, zdravlje i ljepotu.

Prema poznatoj izreci Julie Kristeve, "kada čitamo, u susretu čitatelja i teksta, nastaje beskonačan broj značenja za svako književno djelo."<sup>77</sup> Iz toga proizlazi da interpretacija djela uključuje višestruku perspektivu. Literatura na taj način postaje povezana s osobnim svijetom svakog čitatelja, omogućavajući da svako djelo bude otvoreno za beskonačan broj tumačenja mjesto da se svode na jedno univerzalno značenje. To je izuzetno važno stoga što svako čitanje otkriva novi sloj značenja, čineći djelo uvijek svježim i vrijednim otkrivanja.

---

<sup>76</sup>Terry Eagleton, *Edebiyat Kuramı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011, s.170

<sup>77</sup>Tahsin Yücel, *Yazının Sınırları*, Pupa Yayınları, İstanbul, 2019, s.55

## 5. ZAKLJUČAK

Završni rad temelji se na psihoanalitičkoj analizi glavnog lika romana *Deveto odjeljenje ortopedije* turskog autora Pejami Safe. U navedenom romanu uočava se duboka povezanost između književnosti i psihoanalize. U nutrašnji sukobi, želje i strahovi pojedinca opisani autorovim jedinstvenim stilom pisanja, otvaraju prostor za analizu s aspekta psihoanalitičke književne teorije Za Safu, pisanje nije samo umjetnički čin već i proces stvaranja u kojem se otkrivaju složene dinamike nesvjesnog. Polazeći od toga, psihoanalitički pogled na autorov književni opus doživljava njegova djela ne samo kao osobno egzistencijalno putovanje već i kao proces ponovnog stvaranja koji ima za cilj dosegnuti duhovne dubine čitatelja. Safa je u svom djelu nastojeći istražiti skrivene kutke ljudske duše, oblikovao unutarnji svijet koji omogućava psihoanalitičku analizu romana.

Freudove temeljne psihoanalitičke koncepcije poslužile su kao teorijski okvir za analizu unutarnjeg svijeta bolesnog mladića u romanu. Djelo prikazuje duševno stanje glavnog lika oblikovano dubokim psihološkim traumama poput bolesti, straha od smrti, neostvarene ljubavi i usamljenosti. Elementi koji se lako mogu povezati s Freudovim temeljnim konceptima poput nesvjesnog, odbrambenih mehanizama i potisnutih želja, utkani su u samu strukturu romana. O svemu tome pronalazimo tragove u nesvjesnom svijetu lika, istovremeno sagledavajući i utjecaj pritiska okoline na pojedinca.

Freud je tvrdio da se um sastoji od tri glavna dijela: svijesti, podsvjesnog i nesvjesnog, te da je glavna pokretačka snaga ljudskog života smještena u nesvjesnom. U tom kontekstu, kroz koncept nesvjesnog istražili smo koje su to potisnute emocije prisutne kod glavnog lika. Iz psihoanalitičke perspektive, usamljenost, anksioznost i melanholija koje glavni lik doživljava tumače se kao utjecaji nesvjesnog. Osjećanje ljubavi interpretirano je u okviru Freudove teorije o Edipovom kompleksu i potisnutim željama. Emocionalna i fizička bliskost, bol, mržnja, osjećaj usamljenosti i strah od smrti promatrani su kao odraz nesvjesnih želja i psihološkog stanja pojedinca. Odbrambeni mehanizmi koje lik pokazuje ilustriraju kako nesvjesno upravlja unutarnjim konfliktima. Platonska ljubav i unutarnji konflikti istaknuti su kao važni elementi koji oblikuju strukturu romana i naglašavaju njegovu psihološku dubinu.

U tom smislu, *Deveto odjeljenje otopedijese* može promatrati ne samo kao pripovijest o bolesti, već i kao psihološki roman koji otkriva složenost ljudske duše.

## IZVORI

1. Safa, Peyami (2024), *Dokuzuncu Hariciye Koşuğu*. Ötüken Neşriyat.

## LITERATURA

1. Alaca Yasin (2020). Dokuzuncu Hariciye Koşuğu, Karakter İncelemesi. *Yasin Alaca*. <https://www.yasinalaca.com.tr/dokuzuncu-hariciye-kogusu-karakter-incelemesi/> datum ažuriranja: 30 Haziran 2020.
2. Algl, Ali (2014). Kemal Bilbařar'ın Denizin Çağrısı Romanına Psikanalitik Bir Bakış. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Arařtırmaları Dergisi*, (20), 7-26 str.
3. Ařkarođlu, VEDI (2016). Romanlarda Kiřilik Kurgusu: Kuramsal Bir Karřılařtırma. *Sosyal Bilimler Arařtırmaları Dergisi*, Mart sayısı, 301-319 str.
4. Ayaz , Y Yeliz, Kıvanççı Gülce, Safarov Alisher (2019). Psikanalitik Kuram ve Reklamda Yaratıcılık. *Adnan Menderes Üniversitesi, Dördüncü Kuvvet Dergisi*, s. 2, 75-92 str.
5. Bakırcıođlu, N Ziya (2017). *Başlangıcından Günümüze Türk Romanı*. Ötüken Neşriyat.
6. Baydar, Mustafa (1960). *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*, Ahmet Halil Yařarođlu Kitapçılık.
7. Bayram, Sabit (2021). Peyami Safa'nın Romanlarında İkinci Dereceden Sözüünü Emanet Ettiđi Roman Kahramanları. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*, Juli, 65-86 str.
8. Budak, Ali (2009). Psikanalitik Edebiyat Eleřtirisi Ve Bir Uygulama Denemesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s.25.
9. Budak, Selçuk (2000). *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim Sanat Yayınları.
10. Çelikel, Sibel. Peyami Safa'nın 9. Hariciye Koşuđu Adlı Eserindeki Ruhsal Çöküntü İfade Eden Dil Göstergeleri ve Metaforik Yapılar, Trakya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı.
11. de Man, Paul (2008). *Körlük ve İçgörü*, Metis Yayınları.
12. Eagleton, Terry (2011). *Edebiyat Kuramı*, Ayrıntı Yayınları.
13. Emre, İsmet (2009). Yeni Türk Edebiyatının Psikoloji Kaynakları, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 4(1-1).
14. Freud, Sigmund (1908). Creative writers and day dreaming. Standart edition 9, London: Hogard.
15. Geçtan, Engin (2002). *Psikanaliz ve Sonrası*, Metis Yayınları.



16. Geçtan, Engin (2003). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*, Metis Yayınları.
17. Jung, Carl Gustav (2012). *Dört Arketip*, Metis Yayınları.
18. Karabulut, Mustafa-Tohumcu, Kenan (2021). Peyami Safa'nın 'Dokuzuncu Hariciye Koğuşu' Romanının Üçgen Arzu Modeline Göre İncelenmesi, *Uluslararası Beşeri İlimler ve Sanat Dergisi*, 2 (2).
19. Kaya, Nihan (2013). *Yazma Cesareti*, Ayrıntı Yayınları.
20. Kösoğlu, Nevzat (2016). *Peyami Bey*. Ötüken Neşriyat.
21. Kurt, Funda. (2019). *William Faulkner'in Döşegimde Ölürken Romanı ile Adalet Ağaoğlu'nun Ölmeye Yatmak Romanının Psikanalitik Kuram Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.
22. Moran, Berna (2022). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları.
23. Moran, Berna (1983). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. Cem Yayınevi.
24. Özmen, Mine (2007). Tıbbi Hastalık Tanısı Konmuş Hastalarda Aktarım ve Karşıaktarım, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(1): 72-79.
25. Öztürk, M.Orhan (2004). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Nobel Tıp Kitabevleri.
26. Parman, Talat (2021). *Psikanalizi Yazmak*. Yapı Kredi Yayınları.
27. Parman, Talat (2012). *Ergenlik Ya Da Merhaba Hüüzün*. Bağlam Yayınları.
28. Phillips, Adam (2023). *Hep Vaat Hep Vaat*. Metis Yayınları.
29. Ramiç Alena (2001). Matmazel Noraliya'nın Koltuğu'nda Soyunan Ruh. *Dergah*, 12 (139), 8-11 str.
30. Safa, Peyami (2024). *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*. Ötüken Neşriyat.
31. Saraç Hasan (2018). *Hikayelerin Hikayesi, Yazdıklarıyla Yaşayanlar*, Portakal Kitap.
32. Sarı, Ahmet (2022). *Edebiyatın İyileştirici Gücü*, Ketebe Yayınları.
33. Şahin, Ömer (2019). *Taha Huseyn'in Kitabı'l-Eyyam Romanı İle Peyami Safa'nın Dokuzuncu Hariciye Koğuşu Romanının Psikolojik Yönden Karşılaştırılması*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
34. Tanpınar, Ahmed Hamdi (2022). *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergah Yayınları.
35. Tolstoy, Leo, (1904). *What is Art?* Orijinal elyazmalarından çeviren ve önsöz: Alymer Maude, Grant Richards, Londra.
36. Ulutaş, Nurullah (2010). Peyami Safa'nın Roman Karakterlerinin Psikolojik Çıkmazları. Muş Alparslan Üniversitesi, *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), broj clanka: 4C0051
37. Uslu, Berna (2009). *Peyami Safa'nın Romanlarında Mutsuzluğun Kaynakları* (magistarski rad). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

38. Yılmaz, Özbek (2007). *Edebiyat ve Psikanaliz*, Çizgi Yayınevi.
39. Yücel, Tahsin (2009). *Yazının Sınırları*. Pupa Yayınları.
40. Yücel, Tahsin (2012). *Eleştiri Kuramları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
41. Winnicott, D.W. (2013). *Oyun ve Gerçeklik*, Metis Yayınları.